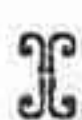

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

NÚM. 2027 — ANY XXXIX
BARCELONA 2 NOVEMBRE DE 1917

PERIÓDIC HUMORÍSTIC IL·LUSTRAT
10 CÉNTS. — ATRASSATS: 20

AQUEST NÚMERO 20 CÉNTIMS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Llibreria Espanyola.—Rambla del Mig, 20

BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Fòra de Barcelona:

Espanya, trimestre 3 ptes. : Estranger, 5

DÈU JORNS AL FRONT ITALIÀ

VI

L'endemà, a les set del matí, els meus companys Unamuno, Castro i Azaña, per ses costums espartanes, que tant admiro però que no segueixo, salten del llit i són de peus a terra. El bon amic Lluís Bello, per qüestions fisiològiques, o més ben dit perquè no's troba bé, i jo per causes psicològiques o perquè em trobo massa bé al llit, raons que podríem reunir dient-ne mandra... i no en parlem més... a les nou fumem un mig «toscano», dels que en la nostra terra en diem un «escanya-pits», entre llençol i llençol, amb aquell «deixeu-me estar» que els nostres amics italians en diuen «dolce far niente».

Ens han avisat que En D'Annunzio ens ha convidat a que l'anessim a veure an el seu camp d'aviació, i des del clot del llit pensem: «Ja hi tornem a ésser.» Sentim una gran admiració pel fantasiós autor de *La Nave*. Sabem que el poeta té grans ales, però les ales d'un poeta, quan són biplanes o aeroplanes, no ens inspiren tanta confiança com la seva alta inspiració. Enlairar-se llegint els seus versos, està bé, però enlairar-se amb ell ens trastorna un xic... les conviccions. Una cosa és sa ploma d'or i una altra el seu volant d'acer, i les caigudes d'un poeta solen ésser més fermes que les altres... però pensem: «alabat sia Déu!» i encenem l'altre mig «toscano».

Mentres teníem aquests dubtes (dubtes que per sort no es confirmen), la secció austera-matinal ha anat a veure una fàbrica de tornar noves les coses velles. Allí, segons referències, s'agafa un vestit esparracat, se'l fa passar per unes calderes i surt nèt, cosit i planxat; es fan passar per uns cilindres unes sabates sense sola i a l'altra banda ja tenen talons, botons i gafets; s'agafa un berret de «ber-sagliere», se'l posa en una incubadora i al cap de dues hores ja té plomes, lo que ens prova una volta més que l'home totes se les pensa, i que fet i fet, per més que molts ho dubtin, encara ve a ésser lo més detallat que ha construït la Naturalesa.

Per fi, ens llevem i ens en anem pel poble. Udine, abans de la guerra, devia ésser una d'aquestes viles tranquil·les, quietes i serenes, com se veuen an el fons de molts quadros dels primitius italians. Una vila litografia, d'estampa, de repós. La seva logia veneciana, la columnada, les seves estatuës, quatre xiprers entorn del *camp-nile*, les voltes baixes, amb botiguëtes i aquella plaça, on

s'assoleïen les forces vives de tot el poble. Una vila solitaria per viure-hi capellans i poetes, filòsops retirats del món i modestes classes passives; però avui, des de que hi ha la guerra, és de lo més animat que hi ha a Italia: els hostals estàn plens a vessar, els carrerons estrets trontollen del terratrèmol dels camions, la plaça és un campament, aquelles voltetes de fira vessen soldats de totes les armes, per tot arreu es venen postals, i lo que era un lloc de quietut, ara és un lloc d'il·lusió pels que hi poden venir de les trinxeres.

Al començament de la guerra hi van comparéixer escamots d'aquestes dones... de batalla, que abans seguíen als exèrcits per vendre besades als lluitadors, a canvi de amor i de joventut, però les van treure tot seguit. La guerra d'avui no vol ni distraccions ni amors passatgers. La guerra d'avui s'ha tornat grisa. No's podrà citar cap frase de cap general a l'entrar en batalla. No hi han assalts de cavalleria. No toquen trompetes d'atac, i no's pot dir, com Napoleó, que una nit de París fa oblidar tots els horrors de la lluita. Les nits de París, com les d'Udine, pels soldats d'avui són de quietut, de repós i de mitja llum. La glòria s'ha tornat austera.

Aixís i tot, els pobres soldats que venen de les trinxeres, compren postals. Aquesta vila somorta és un paradís de Mahoma. Aquí no se sent el canó, no hi han ametral·ladores, no hi han fossos, no hi ha pedres i no hi han grans neveres. Aquí hi ha botigues, estancs, cafès i bars, i sobre tot s'hi venen postals. Les postals que s'arriben a vendre són a mils de mils. Tal volta a mil·lions, i cada una dúu una esperança, un enyorament o un petó. Els llegidors de la censura sempre deuen llegir lo mateix:

«No estic ferit.»

«Quan podré venir?»

«No passeu ansia. Tinc salut.»

«D'aquí pocs mesos tindrè llicència.»

«Abraçades. Besos. Penso en vosaltres. Quina guerra! Adéu, mare! Fa vint mesos. Cuida'm bé els fills.»

Frases de postal que no són frases. Senzilles, curtes, apretades. Frases de lletra tremolosa, que allí on hi ha un borrat no és sempre una taca. Que els ulls que el veuen ja saben, o sospiten, o endavinen la font dels altres ulls que han sortit! Postals que's guarden a l'armari en-

(1) Aquesta "Crònica de guerra" continuarà en números successius de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA.

tremig de la roba blanca, o a la tauleta de cosir, o a dintre de l'escaparate.

*
**

A les dotze en punt, com els demés dies, anem a esmorzar al «Capo Ufficio Stampa», convidats, galantment, pels oficials de l'Estat Major, tots ells correctes, cultíssims i expansius, que com el nostre gran Cervantes, aixís com parlen de les armes, també poden parlar de les lletres.

El dinar, no pels oficials, que són tan riallers com actius, sinó pel local on dinem, té molt de solemniat. El «Capo Ufficio» està instal·lat en un gran palau d'estil imperi, i les sales són majestuosos. En el saló que han parat la taula és plè de pintures mitològiques. Els sillons són amples, els balcons grandiosos, i en aquell espai amplíssim no hi han més que tres o quatre mobles. Sembla un d'aquells salons històrics que s'hi ha firmat un tractat de pau, que hi ha tingut lloc una conferència, que hi ha hagut consell de generals per a decidir la sort d'un poble. És una d'aquelles sales que veiem a les estampes, amb els noms de les figures, escrits al peu en lletra menuda, la casa d'una família morta, o l'estada del Comendador, que l'ha haguda d'abandonar per anar-se'n a la guerra.

El vespre abans, an aquests dinars, va passar un fet extraordinari, d'aquells que queden an el misteri.

Estavem ja menjant els postres. Era un moment que tot-hom callava. Com que hi havia molta llum, s'havien tancat tots els balcons perquè la claror no sortís a fóra, per mor dels aeroplans, que havien vingut fins aquí alguna volta, quan tot d'un plegat, d'entre aquell silenci de ciutat que ja s'ha reclós, se va sentir una remor llunyana.

Els oficials varen mirar els llums, i veient que no s'apagaven, no varen dir res i varen seguir menjant.

Es va tornar a sentir el mateix soroll. Venia de lluny, d'immensament lluny. Com un tremolor de la terra.

Allavors els oficials van parlar alt. Varen contar anècdotes, va semblar que volien distreure'ns, però un no sé què desconegut passava a l'entorn de la conversa.

Un assistent que servia el dinar, va parlar baix a un capità que hi havia al cap de la taula.

I ens varen mirar i ningú va dir res.

Vàrem acabar, vàrem pendre cafè, varem seguir parlant com indiferents i ens vàrem despedir dels oficials.

Què havia passat? Què era aquell soroll? Estavem a vuitanta quilòmetres del primer front. Les canonades no podien sentir-se d'allí on erem. No havia caigut cap bomba a Udine, perquè haurien apagat els llums. La terra no havia tremolat. Tan sols havíem sentit, tot passant, paraules incoerents. Explosió... bateries... franceses... dipòsits... explosius... Carso... Cadore... Misteris fondíssims de la guerra! Secrets que moren allí on esclaten!

*
**

A la tarde anem als hospitals. Voldria estalviar al llegidor l'impressió de lo que allí varem veure, però penssem que l'únic consol que pugui tenir aquesta lluita per a destruir-se, aquest esforç per a aniquilar-se, és la gran

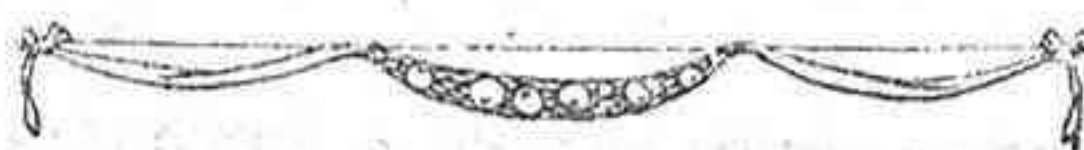
alè de pietat que el mateix mal ha dut an els homes. Mai s'havia esmersat tan d'odi i tan d'amor a la mateixa hora. Sembla que els homes s'hagin dit: primer ferim i després curem. El mateix mal ha portat el bé. Visitant aquests fronts de lluita, quedeu aturats de l'esforç que han hagut de fer els homes de ciencia, per a inventar i construir el treballar en pro de la mort, i veieu els hospitals, els immensos avencs que s'han fet per a aturar la mateixa mort: aquests refugis per a salvar an el mateix que's porta a morir, aquests braços que llencen a l'odi per a després estrényer amb amor i aquesta sang que's llença a un barranc per a després collir-la amb un càlzer. És trist de dir, però la guerra, aixís com obre males passions, també ha obert cors que sempre més haurien estat tancats pels forrellats de l'egoisme.

El primer hospital que visitem, si bé instal·lat en un edifici que per les seves condicions admira an el que el visita, és tan plè d'horror, que núa el cor per molta sang freda que's tingui. És a on curen els esguerrats del rostre, o més ben dit, a on els construeixen, els fan nous, els tornen a fer lo que els ha destruït la metralla. S'entra an el pati dels que ja estàn convalescents, i es comencen a veure cares, sortint encara del mig dels vendatges, tallament cosides de banda a banda, amb boques noves, amb barres postices, amb ulls de cristall i amb llengües de goma, i ningú pot endevinar de quina manera serien abans de rebre la ferida. S'entra dintre, i en una sala es veuen els motllos dels mateixos que havem vist a fóra; és un taller de fer peces artificials, ossades, paladars, dentadures que s'han de col·locar an els destroçats; veiem un album, amb els ferits abans i després d'ésser curats, verdaderes meravelles de cirurgia quasi escultòrica, i després, obrint-se les grans sales, es veu lo que ni somnià el Dant en ses nits febroses.

Els destroçats allí són uns cinc cents, i no volem detallar lo que's veu, per no horroritzar als que ens llegeixin. Cares obertes com magranes, goles esteses a la llum, barres trinxades a bocins, dentadures tallades arràn, llengües partides... i prou; un horror, i l'únic que pot consolar un xic, és que lo que han destruït les bales, ho arreglen aquells cirurgians que són creadors de carn nova, i que segons ens diuen ells mateixos, se'n moren tan sols un dos per cent, i que hi ha cents mans delicades que s'han tret els guants per a cuidar-los, i porten un raig de claror an aquelles tenebres de la guerra i que mai hi han hagut dits més delicats amorosint tant sofriment. Aquelles dones blanques són ben bé els àngels que han baixat al infern dels homes.

I després d'aquell hospital passem a un altre, on han sigut operats, des de començar la guerra, cinquantacinc mil ferits, i on ara n'hi han tres mil cinc cents. I allí, an aquella blancor, una blancor que fereix la vista, rengleres de cames tallades, en perspectiva, fins al fons, i més enllà braços, i encara més enllà fileres de testes envenades i nous torments i noves miseries, i com que dintre del horror n'hi ha un que ho és més que els altres, la nostra compassió s'atura amb un cego que està planyent-se amb un crit que li surt de l'ànima, i un moment vol estirar els braços i els té tallats, i res més espantós que un home que ni tan solament li queden braços per a demanar misericòrdia!

SANTIAGO RUSIÑOL

Pau als vius

L'Andalet havia marxat a Amèrica als disset anys i n'havia tornat als trenta amb una fortuneta que Déu n'hi-dò.

Tenint per viure, va pensar en casar-se, i havent conegut a la Rosó va declarar-s'hi i va rebre una carabaça de les que ensorren a qualsevol. Però l'Andalet no era un qualsevol i, refiat del seus pesos, va demanar als pares de la Rosó la mà de la noia, i els pares li varen dir que sí.

La Rosó va tenir un disgust gros i no fou més petit el de la Valentina, ex companya de col·legi de la Rosó i lligada amb ella amb una amistat tan íntima, que l'idea de veure casada la seva amiga, la posava fora de foc.

Però no hi hagué més remei. L'Andalet va sortir amb la seva, i als tres mesos ja feia el viatge de nuvis amb la Rosó.

El casament va fer-se a l'abril. Una ratxada de tifus del següent setembre agafà de plè a plè a la Rosó i va deixar viudo a l'Andal.

Encara amb la llaga oberta, l'Andalet va anar per Tot Sants al cementiri a portar un ram de flors a la difunta. Quan hi anava per la dreta, per l'esquerra s'hi apropava la Valentina amb una hermosa corona de crisantemes.

Al topar-se davant del ninxo, van clavar-se mutua-ment una mirada d'odi. L'Andal no havia perdonat mai a la Valentina les intrigues que va posar en joc per a destorbar-li el casament i la Valentina tenia rabia a l'Andalet per haver-li destorbat ses dolces intimitats amb la Rosó.

Malgrat la renúncia existent, els bons modos mai estan de sobra i els dos enemics varen saludar-se atentament.

—Déu la guard!
—Déu lo guard!
—A complir amb els deures d'amiga?
—Com vostè amb els de viudo.
—Gràcies, en nom d'ella, pel seu pietós record.
—El dol que reflecta el seu rostre em reconcilia un xic amb vostè, Andal.

—Gràcies, Valentina. Ja no sento de vostè aquella gelosia que m'atormentava en vida de la Rosó. S'estimaven molt, oi?

—Molt. No crec trobar una altra ànima amiga en qui depositar el tresor de carinyo que ha quedat vagant des de la mort d'ella. Vostè també l'estimava de veres, veritat?

—Amb tota l'ànima! Des de que l'he perduda no trobo consol en res.

—Som dues ànimes solitaries que passem pel món la nostra tristesa.

Quedaren la Valentina i l'Andal un moment silenciosos, veient-se als ulls de tots dos espurnar una llàgrima. Després se miraren ja sens odi i, d'un cop, agafant l'Andalet la mà de la Valentina li digué:

—Escolti. I si la passegessim tots dos junts aquesta melangia que ens atormenta?

Ella somrigué i mirant-lo tendrament va respondre:

—Vol dir?
—Anem a parlar-ho a Miramar?
—Com vostè vulgui.
—Crec que lograré la felicitat que enyorava.
—Crec que ompliré el buid que sentia.

I, agafant-se del braç, s'allunyaren del ninxo de la Rosó. Als vint passos s'atura la Valentina i diu:

L'enterrament dels queviures

—Que no deixem les flors?

—Ai, és veritat!

I desfent el camí col·loquen el ram i la corona de qualsevol manera, fabriquen un sospir i, sortint del cementiri, pugen a l'auto de l'Andal i se'n van, ja no a Miramar, sinó a Mar i Terra, perquè diu que hi ha més comoditats.

Alabat siga Déu!

JEPH DE JESUS

Un alemany a ultratomba

No sé si a la dreta o a l'esquerra del Mosa, en un dels atacs dels francesos, rebutjat amb greus pèrdues per ells, segons els alemanys, una bala francesa travessà la guerrera, per la part dels traus, d'un soldat alemany; però és quasi segur que li travessà alguna cosa més, encara que els alemanys ho neguin, puix va caure com ferit per un llamp i no s'aixecà més.

L'ànima del pobre soldat va deixar son còs amb una velocitat sols comparable a la d'alguns avions alemanys, que en un mes abaten 80 o 90 avions aliats. En un moment arribà a la porta del cel i trucà. Sant Pere, encara que molt amoïnada per la molta feina que té per despatxar tanta gent com hi truca d'un cap de dia a l'altre, va comprendre que aquell truc no era d'ànima que anés destinada a aquella santa mansió, i tot malhumorat va obrir la reixeta.

—Qui sou?—preguntà.

—L'ànima d'un soldat alemany que acaba de deixar son còs al front del Mosa, on havem batut als francesos.

—Arri allà! No'n volem d'alemanys al cel.

—Es que pot-ser vos no sabeu, bon Sant Pere, que el nostre excels Emperador i el Pare Sant estan a partir un pinyó, i que tots dos, en conjunt amb els demés aliats d'Alemanya, estan d'acord en quasi tots els punts, d'una nota que Sa Santitat va enviar a tots els bel·ligerants per a concertar la pau.

—Que dius ara, sant cristià? Es com si em diguessis que jo no sóc Sant Pere sinó En Hindenburg.

—Si voleu fer la mercè d'escoltar-me un moment, jo vos explicaré en poques paraules lo que hi ha hagut.

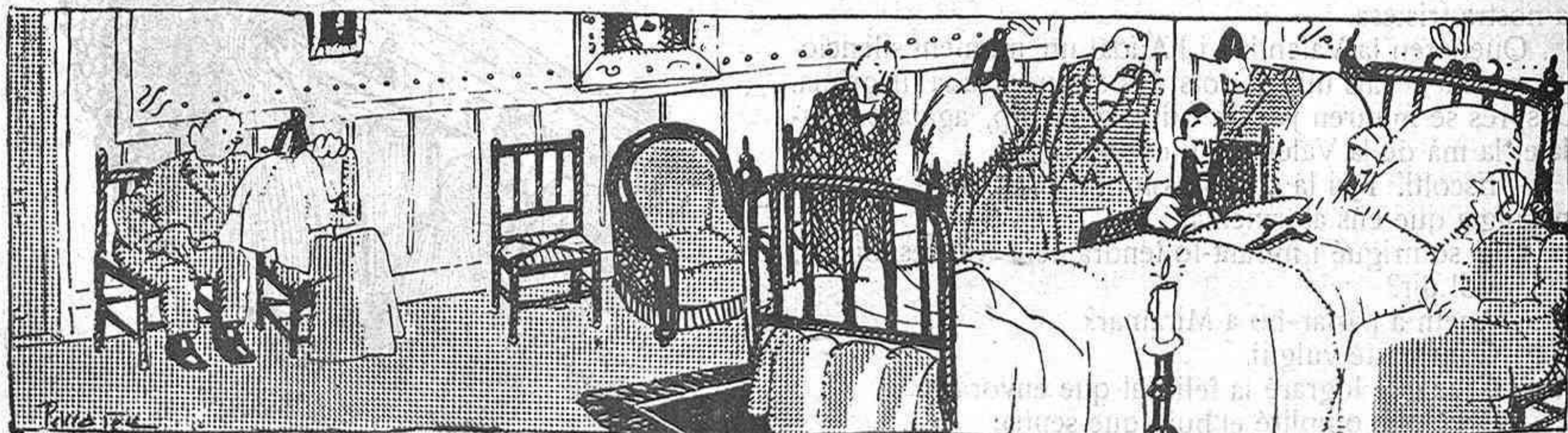
—Digues, ànima, digues; estic tan fet a les vostres trapaceries!...

—Doncs, nostre Santíssim Pare, amb l'ànima contristada i el cor apenat per tantes desgracies com aquesta guerra causa a l'humanitat i creient que els homes escoltarien la seva veu misericordiosa, va dirigir un manifest a tots els governs bel·ligerants, suggestionant-los amb enlairats conceptes a fer la pau en nom de l'humanitat i dient-los que el poder moral del dret ha de prevalèixer sobre el poder de les armes, i perquè aquesta pau sigui una pau duradera, s'han de reconèixer els drets de tots els pobles. Els únics que han contestat an aquest manifest són els Imperis Centrals. Voldria llegir-vos ratlla per ratlla les contestacions dels dos imperis; ambdós se sotmeten al pensament sobrehumà de S. S., i comparteixen les seves idees i estan conformes en que els litigis internacionals no siguin més decidits per la força, sinó per medis pacífics, i acceptarien encantats l'arbitratge de S. S. en tota proposició compatible amb els vitals interessos dels seus pobles i imperis. Després, perquè veieu el seu altruisme, volen que la llibertat dels mars pertanyi de dret a tots els pobles de la terra i no a la preponderancia d'un sol; es dir, de les negociacions de pau volen nostres emperadors que en resulti el fet d'aquesta llibertat, i perquè això fós un fet seria necessari que si els aliats fossin superiors en marina de guerra, tinguessin que enagenar-la perquè la seva superioritat no trenqués una pau duradera com la que's pretèn. Al parlar el canceller alemany dels vitals interessos de l'imperi, clar que, com és de raó, es refereix a la devolució de les nostres colònies i altres extrems, i més tenint en compte que Déu no vol que ningú es quedi amb lo que no sigui seu. Dels pobles petits, frontericos amb els Imperis Centrals, no hi ha necessitat de parlar-ne; bé prou després de la pau tots els pobles bel·ligerants d'avui procuraran engrandir-los i fer-los lliures, sobre tot el nostre Emperador! No vos sembla, Sant Pere, que després de lo que vos he dit, canviareu d'opinió i deixareu entrar corre-cuita els alemanys i els seus aliats al cel?

—Veste'n d'aquí, mala ànima, si no vols que't tregui d'un altre modo. Hasta els Sants voleu enganyar? No'n teniu prou enganyant els homes de la terra?

I fòra de sí, va tancar la reixeta d'una revolada.

EMILI CANTIJOCH

Quan el mort és indigent...

L'auca de la modisteta

Que n'era d'alegre i xamosa la modisteta! I com ho comprenia ella que ho era, i que'n passava d'hores davant del mirall, pentinant-se i empolvant-se per a semblar-ho més.

Tot just tenia quinze anys, quan començava a anar a un taller de modista, i ja era tota presumidota; portava mitges transparents, vestia sempre a la «última moda» i fins tenia *novio*. Ja tenia *novio*! I des de que va rebre la primera declaració, que va ésser per escrit i en castellà—naturalment—i amb grosses faltes—també naturalment,—des d'aleshores que aquesta fou la seva única il·lusió: tenir *novio*, tenir forces *novios* i canviar-ne sovint, que això era fer-se estimar.

El primer fou un amic del *novio* d'una amiga seva. Jovenet com ella, inexpert i sense més il·lusió—com ella—que tenir *novia*, la modisteta aviat se'n va cansar. Però després del primer...

Aixís com aquest, només un diumenge va comprar-li cinc de carametllos i un altre dia li pagà una horxata, els altres ja li feren presents de més valua. Un estudiant li regalà un anell que era un clau de ferro: allò donava sort i era moda—de passo;—un que no era estudiant, però també la sabia llarga, un *ninus* d'aquells anglesos, de la mirada de reull i el rinxol de cabells a sobre el front; un sargent d'infanteria, un anell que era un cap de mort; un xòfer, un cartell de la carrera d'automòbils de Sitges, i entre tots, de vanos, essències, caps de polvos i retrats, demanin.

I que feliç va passar la joventut la modisteta; entre rialles passaven els anys i ella es divertia i disfrutava; l'un la portava al cine, l'altre per carrers foscos; l'un al «Turó», l'altre al «Globo cautivo»; l'un li ensenyà de ballar americanes i schotis a la «Bohemia», l'altre fox-trots i tangos al «Iris»; un sardanista de dançar sardanes i un madrileny de ballar el *dèbil*. El xòfer la portava en auto a Pedralbes, l'estudiant en tramvia a l'Astillero, el que no ho era, a peu, per les dreces més tortuoses del Tibidabo i el sargent en tren a la salzereda del Besós.

El que tingué més temps, fou el sargent. Ella ja tenia vint i tants anys—no se sab del cert—i era tan aixelebrada i coqueta com quan ne tenia quinze. Havien renyit ja moltes vegades, però havien tornat a fer les paus sempre, sigui per l'uniforme o perquè parlava castellà, que a una modisteta li sembla que un hom s'explica més bé. El sargent arribà a tenir entrada a casa la modisteta, i la mare prou deia que una noia que és bona xicota ja és prou

per a portar una casa, i parlant de la seva filla repetia sovint que ja tenia ganes de veure-la casada; però com que el sargent, per galanteria, les feia enraonar en castellà, la pobre mare no's devia explicar prou bé i l'altre es veu que no podia entendre les indirectes. I al cap de tres anys, el sargent se'n va cansar i va plantar a la modisteta amb l'excusa de que era molt tonta, tant, que als tres anys d'enraonar castellà amb ell, havia comés el delictes d'oferir-li el plat de l'enciam i escarola dient-li:

—¿No tomas fiambre?...

El disgust que va donar-li el sargent va fer-li posar una mica de seny; però seguí tenint *novios*, prenent tan sols la precaució de parla'ls-hi de casori al cap d'un mes de coneixença, i aleshores que era quan ella ja no volia canviar de *novio*, era quan tenia de canviar-ne més sovint. Parlar de casori i no veure mai més a l'agraçiat, era tot hù. I la modisteta s'anà entristint, entristint; i desaparecuda l'alegria, van desaparèixer l'encant i les rialles, i la modisteta ja no fou la modisteta d'abans.

El temps havia passat mentres ella ballava—no sé si es deia Joana—i arribà als trenta anys, i com que ja no tenia esperances i havia passat per ella l'edat de les il·lusions, es resignà, i modista sempre, vestí senyores i vestí sants.

J. APARICIO

L'enterro

—Ja ho crec que'l coneixia an En Raul!

Fins sé—ja ho veu—que al ventre hi té un «desig».

—Tan nano i prim de còs! Si era un esquixt!

—La premsa parla d'ell... Pshè, elogi ful!

—Bon home; encar que fós un xic gandul i anés sempre amb les dònnes de trepitx.

—Gastant-se el sòu jogant al set-i-mig, va estar quinze anys dormint sobre un bagul.

—Què m'ha de dir! Jo, un cop, li vaig deixar—

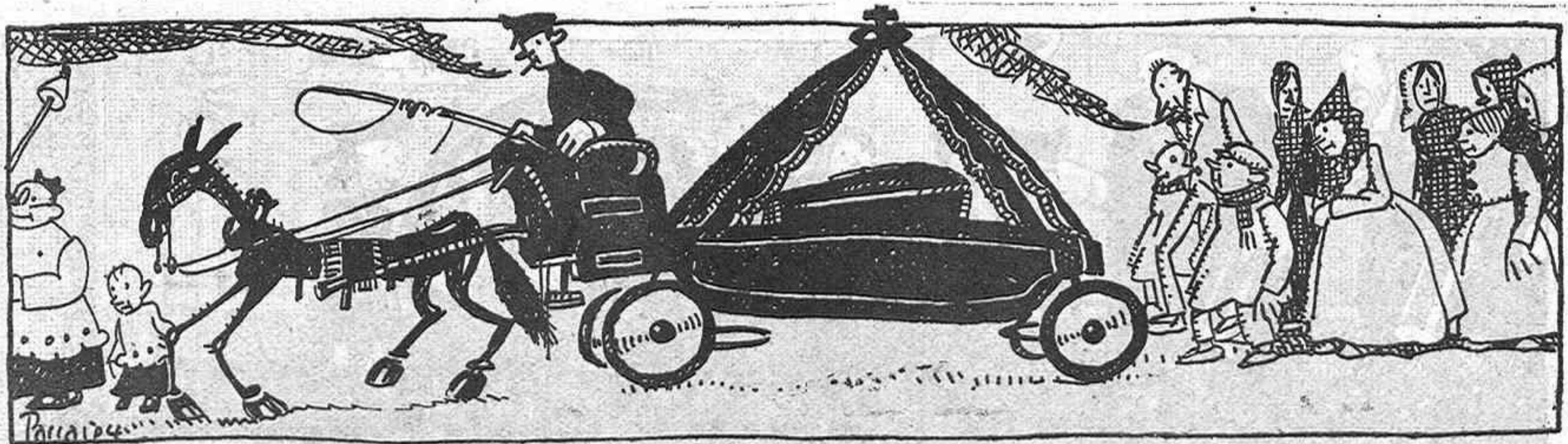
fa un altre que va aprop del cap de dol—vuit rals per a comprar-se uns calçotets...

I aixís parlant, camí de Miramar,

com que és un dia maco i fa un bon sol,

li treuen al difunt tots els drapets.

JOAQUIM MALLEU

...tots hi van per sentiment.

La mort més negra

En la butxaca d'un subjecte d'edat imprecisable, que es va suïcidar tirant en un vas de vi pur quatre gotes de aigua de Dos Rius, hi trobà la Justícia un paper que deia: «—*Cúlpe se a todo el mundo de mi muerte.*—Tots en teniu la culpa. Tots matàreu a Meco. *J'accuse* o *je vous accuse.* Hora és ja de que els suïcides tinguem dignitat i de que trenquem el vell clixé. «No se culpe a nadie, etc.» Com s'entén a *nadie*? A tothom. Suïcides, voleu que us ho digui? Són uns besties. No són dignes de la bella mort que us doneu, de disposar dels vostres últims moments. Mereixerieu morir del *trancazo* o penjats com vulgars malfactors. Mereixeu sortir a les planes de *La Vanguardia* i anar al cementiri en un cotxe de la *Unión de Empresarios de Pompas Fúnebres.*

Que per què em mato? Per tantes coses! Vosaltres em feu fàstic. Me'n faig jo mateix. Vull una vegada ésser lliure. Sóc fill del caprici i del mal gust d'un avorrit. Moro per la meua real gana. Ja que no puc riure, no vull que se me'n riguin. Que s'enganxi un altre burro en el carro que anava jo. Que un altre tonto es carregui el feix que jo portava. Apa, *buenas.* Conservar-s'hi. S'ha acabat el míting.

Ciudadans, no vull per més temps societat amb vosaltres. Em robeu. Són uns estafes. Us faig hereus del menyspreu. Una grossa herència! La meua ànima no la dono a ningú, perquè ningú l'acceptaria. En aquest poble perjudica el tenir ànima. Jo vaig volguer donar la meua a una dòna, a un pobre, i tots dos em varen contestar: «No volem la teua ànima, sinó els teus diners.» Deixo la meua ànima als capellans per a que la col·loquin al purgatori a rèdit. Aquests, al menys, no la refusaran. El meu còs tireu-lo a les feres. Per més que a les feres ja el va tirar Déu el dia que el va criar. Tireu-lo als cucs, que ja heu menjat prou carn meua, feres de la terra i del cel.

Ja te m'has menjat prou, ciutat. M'has consumit com el cloro, com el nitrè. La teua dent inexorable m'ha gastat fins a la calç dels ossos. Ciutat del senyor Esteve, de les botigues rutilants, del monstruós apetit. Ciutat de les dònes grasses i dels infants tísics. Ciutat d'ulls cecs per a veure el geni. Ciutat que només monumentalitza el furt i només t'enamores dels bandolers. En els pedestals de les teves estatuës hi sobren els que hi són ara i jo hi manco. Un dia volia destronar un dels teus ídols i posar-m'hi jo en el seu lloc amb els braços estesos. Hauria semblat un rosari d'ossos en creu.

Adeussiau, companys de bar i de bohèmia, morts de gana agraiats, gent envilida per la manca d'ira i de superbia. No us en recordeu mai més de mi. Ni per a donar-me gràcies pels meus bons consells, ni per a alabar les meves bones obres. No em deveu res, no m'agraïu res. L'agraïment rebaixa, és degradant. A l'home li és degut tot. El que us dona una part de lo que és vostre no us fa cap favor. Quan algú us digui «gràcies», responeu: «de res». Aquesta és la darrera lliçó de Zaratustra.»

ANGEL SAMBLANCAT

L'última passa

(EPITAFI)

Quan era molt petit, ja l'assetjava la rosa, el sarampió, tota malura; després, ja més grandet, feu bona cura vençant al monstre crup, que l'escanyava. Més tard, per fè un mal gest, la trencadura posava'l en perill i l'aplanava; però gràcies a la sòrt que l'amparava, sortí en bé d'aquella macadura. Adolescent, les agafava totes; el còlera, les febres, les pigotes, i de totes, gran Déu!, se'n va sortir; però després d'un heroisme a prova, agafa els Jocs Florals, la passa nova, i amb un dir: ai que tinc!, va sucumbir.

FERÉSTEC

El dia del Judici

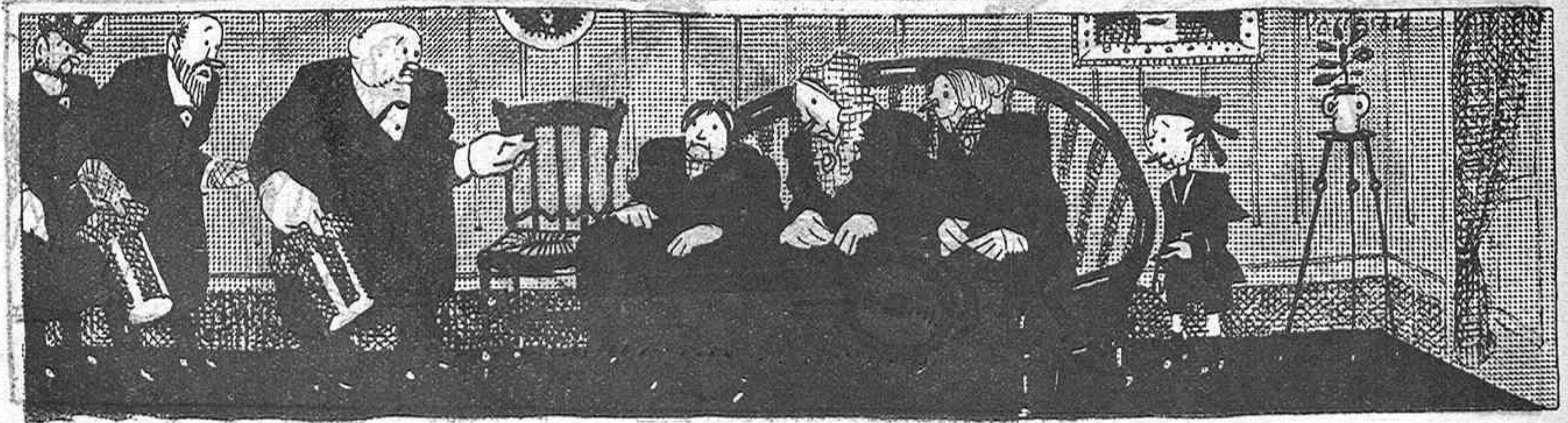
Tararí! Tararí!

Són les tres de la tarde.

Les lloses comencen a caure, fent un estrèpit eixordador al pegar a terra.

Mils i mils caps treuen el nas pel portal de la casa on habitaven.

Uns es freguen els ulls; altres badallen; les dònes se

Quan el mort es un mort gran...

arreglen els quatre pèls que els queden a la testa. Tots resten indecisos. No saben si eixir o quedar-s'hi una altra volta. La trompeta hi torna.

Tarari! Tarari!

Comencen a sortir braços, cames; se sent un cruiximent d'òssos que sembla un ball de bastons.

En gran manifestació surten dels seus barris tots els ressucitats. Cada hu es dirigeix al lloc on va estirar la pota. Els uns han canviat de domicili; els demés segueixen en l'hostatge on el difunt visqué.

—Tu, Ramonet?

—Vostè, papà?

—I doncs?

—Mira, ens han llicenciat.

—I això?

—Era de preveure. S'ha fet impossible la vida a l'altre món. Que't penses quines carretades n'han entrat diàriament! Tot s'ha encarit. I vosaltres?

—Ai, fill! No vulguis sapiguer-ho! El pa, el vi...

—I què tal En Jaumet, encara fa de manyà?

—I cà! Ara té un ofici que li dóna molt.

—A què es dedica?

—Censor.

—Ell, censor? Si amb prou feina sab escriure's el nom, —Ja veuràs; es veu que no s'ha de sapiguer massa per a exercir aquest càrrec; mira, li van dir: «fés creus allà on te sembli, i com no és massa cansat, doncs, per a no estar-se amb els braços creuats, fa creus tot el dia.

—Ai, caratsus! I En *Juanito*, el meu germà?

—Qh! Es de la *toçracia*, ara,

—Què vols dir?

—Que ha anat a més!

—Ah, sí?

—Sí. Té una carboneria al Passeig de Gracia.

En altre hostatge.

—Enric! Tu?

—No m'esperaves, eh?

—I ara! Vaia un contratemps! Vès què dirà En Carles!

—Qui és En Carles?

—El meu espòs.

—El teu?... Ingrata! I et vas casar altra volta?

—Què hi vols fer? Tot el dia plorant... plorant... fins que vaig decidir-me a cercar qui eixugués les meves llàgrimes.

(En aquest moment se sent trucar.)

—Qui hi ha?

—Cuita; amaga't!

—Què passa?

—Ei!

—Qui, el teu marit?

—No; l'altre.

—Quin altre?

—Un que vé quan ell és fòra! Fa lo mateix que feia En Carles quan tu anaves a l'oficina!

—Ara comprenc perquè vaig morir d'un atac cerebral. Com que hi duià tantes coses sobre el cap!

TINET

Dança macabra

A baix l'Infern avui estàn de festa: un condemnat de coronada testa un emperant que al món es divertia amb una crudel guerra en demasia és l'hèroi festejat, mes tot ho ignoren els organitzadors que tant l'adoren, barreja de morts de totes les classes, per que allà són solament carcaces. Tot està a punt per' començà el programa. acompanyat del públic que l'aclama, s'asseu l'idol en lloc de preferencia; a poc, per' ocupar la presidencia, entren la Mort, Satàn i personatges, tots el's guardats per estrambòtics patges, i en mig d'un gran silenci, que esborrona, Satàn, movent la cua, així enraona: «Bé n'heu vingut de morts a casa nostra; no hi ha categoria sense móstra, i tinc observat que de classe rica en veniu que és un gust de mica en mica. Bé n'heu vingut de gent que figurava...

...tots hi van pel què diràn.

LA CORONA

—Es pel marit, m'hi gasto trenta rals. Si fos per un amiguè, arribaria a les deu pessetes.

De coronat, cap com qui governava una nació... La Mort, que'n sab l'història, alt per alt en farà fidel memòria.»
Justa com sempre i com sempre molt pàl·lida s'expressa la Mort amb paraula càl·lida:
«Contenta estic de fer l'apologia d'aquest malvat que res es mereixia en honor seu.»

Aquí tothom mormura, l'emperant té tot l'aire d'amargura, Satàn i els seus paren orella atenta i fa un brugit lleu tanta d'ossamenta. «Ell és l'autor—la Parca continua— de la guerra que al món tenen tan crua. Estic cansada i tot dels morts que causa, que hi són ja a mil·lions, i amb una pausa confío, havent llevat an ell la vida. Tantes n'ha fet, i sempre sense mida, que a vosaltres, bona gent condemnada, us prec, per Déu, no dar-li aquí posada.»
Satàn i els seus, com art d'encantament, han desaparegut en est moment.
A l'emperant li cruixeixen els òssos, Són molts damnats que cauen fets a troços a conseqüència d'un desordre gran que amb crits i a empentes s'hi ha anat armant, i els més, barreja d'immondícia humana, s'apressen a ballar-hi la sardana, en tant la Mort un violí prepara de l'esquelet de la figura rara de crani coronat, i ella mateixa, tocant amb l'instrument estranya queixa, la dansa macabra dirigirà, apoteosi digna del tirà.

A. PRAT ARJALAGUER

Del jardí d'Epictet

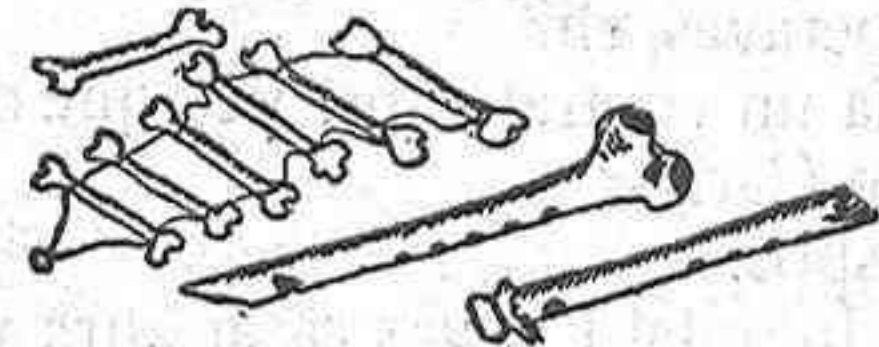
I

- T'agrada el meu piset? Digues, ¿què't sembla?
—Per a niu de l'amor, detall no hi manca; mes, si t'haig d'èsser franc, preferiria veure't ben lluny d'aquí. Adornà una arcova amb mobles rics, magnífics, sumptuosos, això—ja permetràs la meua burla— això és amar la gabià amb preferència al aucell, que és l'amor. Millor faries en adornà el saló de la teua ànima amb un espiritual mobiliari.
—No et plau veure'm així, en mig de tan luxe?
—Una creu a les mans, entre dos ciris, dins la caixa de morts, i ta hermosura més esplendent ressaltaria encara.

II

- Guaita... Veus, l'any passat, què va enviar-me? Eh?... Què me'n dius d'aquest gerret de Sèvres?
—Que és ben digne d'estima. Però... escolta: si m'has de creure a mí, no te l'estimis per ser de Sèvres, no, sinó al contrari, estima-te'l perquè és de porcelana i trencadiç, per torna; així, al trencar-se't, el trastorn que tindràs serà més feble. Lo mateix fes amb *Ell*, amb aquest home que avui és ton amant; an ell estima'l també sols per lo que és: una criatura mortal, i tan mortal, que igual podria morí avui com demà; aixís, quan se't mori, el ploraràs bon xic més resignada.

J. BURGAS

Tardor

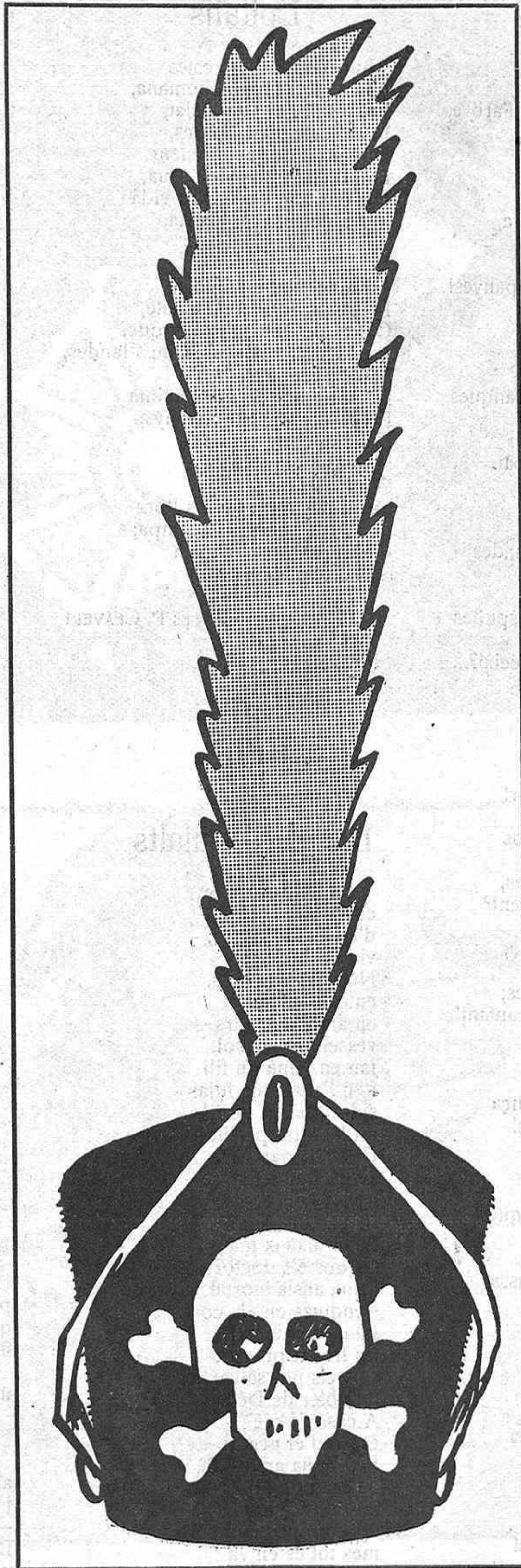
Es un capvespre trist i rúfol; el vent xiula esfereidor, arrencant les fulles seques dels arbres, que, al caure a terra, formen fantàstiques sardanes; el cel és gris, d'un gris de perla, i allà al lluny se despedeixen xisclant les últimes orenetes que, enemigues de la tristòria, van a països on el sol brilli sempre. Darrera els vidres, una nena malalta, una pobre tísica, contempla el trist espectacle, i una melangia l'invadeix, mentres per sos llavis passa un mig somriure plè de resignació. La seva cara, aquella cara hermosa que tantes vegades s'havia tornat vermella al escoltar les dolces paraules dels galants que la comparaven amb la d'una deesa... aquella cara avui tenia la grogor de la cera verge, on tan sols s'hi veien les violetes de sos ulls blaus i humits i una taca rosada que s'és posada damunt de sos llavis. Servint-li de marc a la cara els seus cabells rossos, que abans tenien un brill d'or i li fogien alguns rulls rebels pel seu front i orelles, avui tenen una rosor apagada i, desfets, se li enrosquen per la

espatlla com si fessin l'última contracció agònica. L'aire, que al passar pels seus llavis entreoberts mou sos pulmons mig desfets, amb un ritme desigual i enguniós, xiula com vàlvula en pressió.

De prompte se li contrauen els llavis amb un gestic dolorós i tus amb una tos seca, apagada, somorta, com si passés entre tels... i al dur-se el petit mocador de fil a la boca queda tenyit amb dues gotes de sang espessa i negrenca. La seva mare, que asseguda al fons de la cambra esguardava a la seva filla, ofegant els sospirs que li eixien del cor, per temença de que ella la sentís i s'alarmés, a l'escoltar-la tossir s'ha aixecat, i acostant-se-li amorosament l'acaronava, i a la mirada interrogant de la seva filla li correspon amb un somriure i li diu: — Això no serà res; aviat estaràs bé! — Mes, al passar per darrera de la *chaisse-longue* on geia la noia, mogué el cap desesperadament, mormurant: «Déu meu, salveu-la!...», i amb rapidesa s'eixugà dues llàgrimes...

La noia, no obstant les encoratjadores paraules de sa mare, comprèn amb la clara intuïció dels malalts — quan la malaltia no ataca el cervell — quina és la dolença que la malmet i quin serà el seu fi. Comprèn que ja no tornarà a veure les orenetes que cada any, tot cantant, picaven el dematí els vidres de sa cambra blanca, despertant-la de sos somnis de verge; que els arbres que avui semblen morts allargant els seus braços nusos al cel, com demanant-li compte de l'hermosura que els hi ha sigut arrencada, comprèn que aquests arbres ja no'lls tornarà a veure coberts de vert fullam, acullint amorosos als pardals, qual estatge paguen amb son alegre xerroteig; que ja no fruitirà més dels clavells i roses que tant li plavia tallar del jardí i arreglar flairosos pomells que després donava a la seva mare i al seu Artur... Ah, l'Artur!... Ell era la causa de

Indumentaria teutona

En el pecat trobaràs la penitència

que ella estés malalta... Ella que al dar-li el seu cor li havia donat totes les seves il·lusions de verge enamorada!... Ella que li ofrenava tots els seus pensaments i somnis, i que a l'esguardar una cosa bella, ja fós obra de la naturalesa o dels homes, girava els ulls al seu entorn, cercant al seu aimat per a fer-lo partícip de la seva joia, i que al no trobar-lo aprop d'ella li semblaven les coses menys hermoses i menys dignes d'ésser mirades...

I ell l'havia enganyat!... Fou aquella tarde en que el vegé conversant i rient esbojarradament amb una amiga seva. Quin dolor tan intens va sentir!... Les seves entranyes li semblaven buides!... Mes la noia, no obstant i veure l'indiferència de l'Artur vers ella, durant aquella tarde en que tant va patir, no volia creure lo que veia i es pensava que al vespre, al concórrer com de costum a la reixa del jardí, ell li demanaria perdó i ella... ella el perdonaria.

Mes fou en và que al vespre se'n anés al jardí a esperar-lo i que apoiada en la reixa esguardés el fosc camí, en l'esperança de veure'l. Varies vegades va sentir com queien les hores en el campanar proper, mentres que ella, com encisada pels remors del vent al moure les fulles en mig del silenci paorós de la nit, s'estava quieta com clavada en la reixa, mentres sentia per tot el seu còs un fred intens que la feia estremir, i el cor li punyia dolorosament com si convertit en un troç de glaç s'esmicolés en fines agulles de cristall que se li clavaven en la carn. L'aire la feia tremolar com si fós una fulla seca i, poc a poc, sens donar-sen' compte, els seus genolls se li anaren doblegant i caigué extesa a terra...

A la matinada del dia següent la varen trobar allí tota arraulida entre la sorra i la reixa, respirant difícilment, i des d'allavors que estava malalta...

F. SAYROLS

Les fulles mortes

Hem arribat al fi de nostra ruta,
companyes de l'avior;
ja no'ns veurem mai més a dalt de l'arbre,
joganeses breçant-nos amb amor!

Per nosaltres, avui totes marcides,
el goig se'ns ha finit;
aquells placèvolos cants de Primavera,
se'ns han tornat tristeses d'esperit!

Com ha passat el temps, dolces companyes!
apar que n'era ahir
quan rebíem frescals la papellona,
regalant-nos la gloria de l'Empir...

L'arbre trist, melangiòs, nues ses branques
com l'hem abandonat!...
ell prou rebrotarà gaia florida
i entonarà cançons d'un temps passat.

Ell tornarà a sentir l'aire tendrívola
de l'albada frescal,
i els murmuris dels rius i fonts gemades
li tornaran llur cant primaveral.

Nosaltres, què serem?... Nostres despulles
quina tomba tindran?
On trobarem un lloc que ens beneeixi?...
Es el cant de la mort el nostre cant!

Perdudes a l'etzar, totes malmeses
pel vent de la Tardor,
correm vertiginoses per la plana
sentint del goig passat l'intens enyor!

Que s'han fet aquells dies venturosos
breçant-nos dolçament
dins el brancatge espès, tot armonies,
mentre ens besava amb gelosia el vent?

Hem perdut el color que'ns embellia;
d'un vert exuberant,
esplet de vida, hem devingut terroses;
ja no'ns veurem mai més cantant, cantant!

Enlloc trobem estatge hospitalari
per a fer-nos el niu;
i allunyades així del món que'ns llença
la tomba ja'ns espera al fons del riu!

I s'atança l'hivern!... el vent ja xiscla
pels roures i alsinars,
i ens malmet rebatent-nos per les soques!...
Som desferres llençades als fossars!

I ens anem pilotant!... El fret que passa
és el nostre butxí;
sa cruesa ens espanta, i arraulides
esperem abraçades nostra fi.

L'alenada de gel ens embolcalla
com un vestit de mort!
El vent furiós atrau nostres despulles
i les enlaira amunt... trista dissort!

Adeussiau, amigues dissortades;
ha mort el nostre encant!
Tes lleis són immutables, oh Natura!
Ta via és sempre eterna, etern ton cant!

JOAN B. ALEMANY I BORRÁS

Epitafis

Aquí reposen els restes
d'una gran familia humana,
homes al goig de l'edat,
la majoria d'ells, pares,
amb molt de sabè i talent
i amb ansies de vida sana;
tots ells han donat llur vida
per a defensar la patria.

Lovaina, Namur, Lieja,
Bruselas, Amberes, Gante,
Ostende, Calais, Dunkerque,
inclòs tots els camps de Flandes,
han sigut ametrallats
per l'invasor de mala ànima.
Però, tots aquests terrenys,
han sigut a la vegada
la tomba per l'invasor
de malíssima niçaga.
I avui per tots aquests llocs
una trista veu s'hi escampa:
«Aquí descansa la gran
civilització alemanya.»

CARLES P. CLAVERÍ

Els dos malalts

En ample carrer,
costat per costat
d'un humil obrer,
viu un hisendat.
Núvols de pesars,
entelant el sol,
en ambdues llars
vessen desconsol.
Jau en l'una un fill
i en l'altra una filla:
si un està en perill,
molt l'altra perilla.
Científic parer
avui s'ha dictat
a casa l'obrer
i a cà l'hisendat.
Es el mateix mal,
segons els doctors;
i una ansia mortal
s'endinza en els cors.
La ciencia preclar
un trist fi preveu:
sols els pot salvar
un voler de Déu.
A casa l'obrè
és greu el neguit
i es lluita amb dalè
de dia i de nit.
Son esforç humà
tot-hom posa en sòrt;
mes tot és en và
i jai! el fill s'és mort.

En la rica llar
el plany és crudel
i tot és pregar
al Senyor del cel.
Pels pares cridats
venen nous doctors
molt esperançats
d'eixugà aquells plors.
I un esforç capdal
proven tot seguit
per torce del mal
el curs maleit.
Quina ansia, Déu meu,
regna mentrestant!
prò a la llarga es veu
la ciencia triomfant.
I el ric és salvat
vessant grapats d'or:
on és l'igualtat
qu'hi ha davant la mort?

FRANCESC MARULL

Epíleg

Rajolí de llum
ha entrat per la porta
en mig de perfum
banyant a la morta.

Oh, claror d'argent!
Oh, dolça florida!
La dalla brunzent
li ha copsat la vida!

Avui ta claror
porta llanguidesa
besant amb dolor
i folla tristesa.

Rajolí de llum
que indiscreta portes
un baf de perfum
per totes les mortes.

EMILI GRAELLS CASTELLS

El calendari

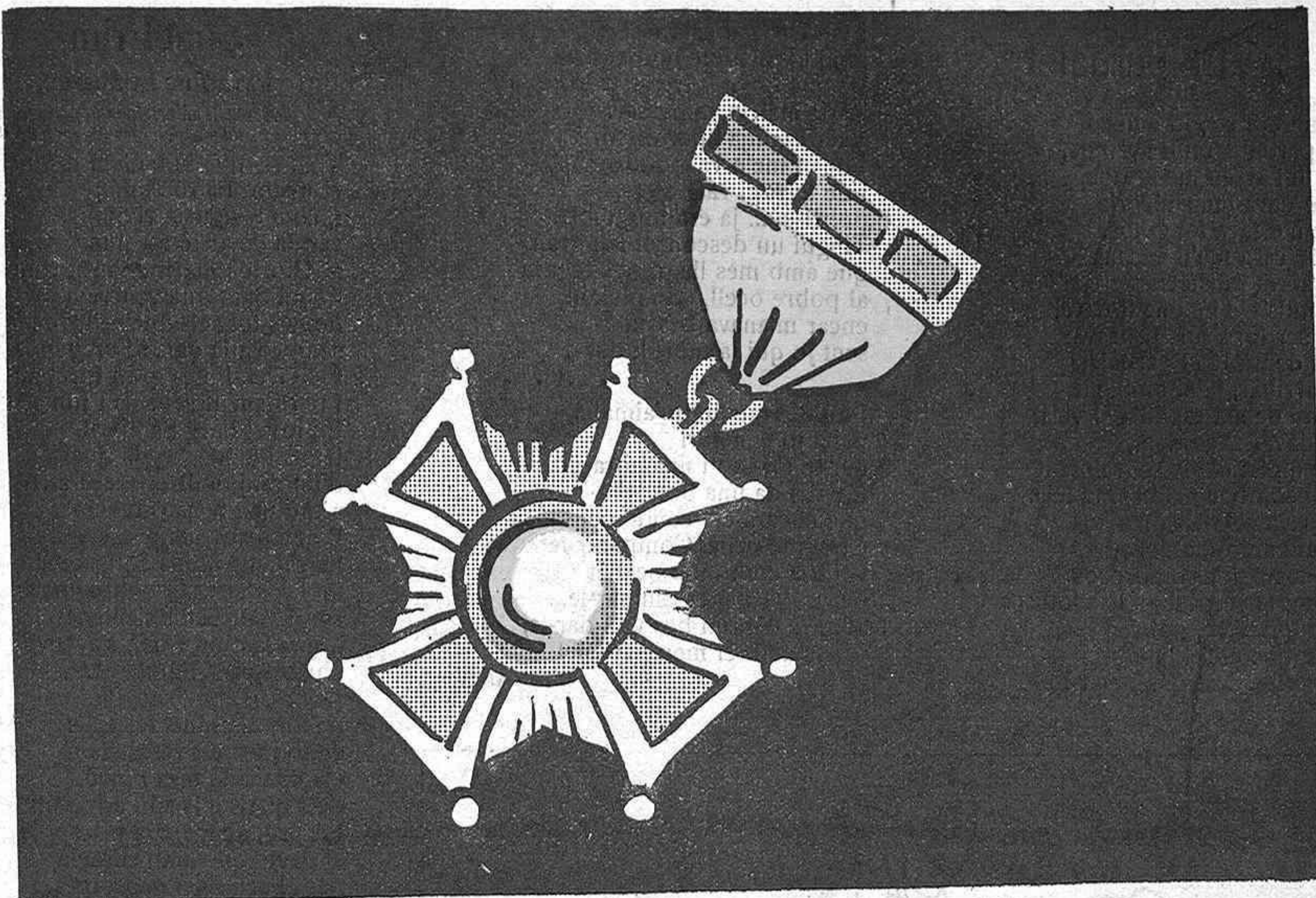
Es la vida un calendari
i no hi ha que voltes dar-hi,
perquè's veu sens cap embull;
quan de jorn en jorn l'esfulles
fins quedar sols les despulles,
de vida
un bri perds, a cada full...

***

Quan el bloc boi finit miro,
al passat la vista girò
i agreujat dic entre mi:
—Aixís és la nostra vida!
D'ufana i ensoperbida
ve un dia que para així.

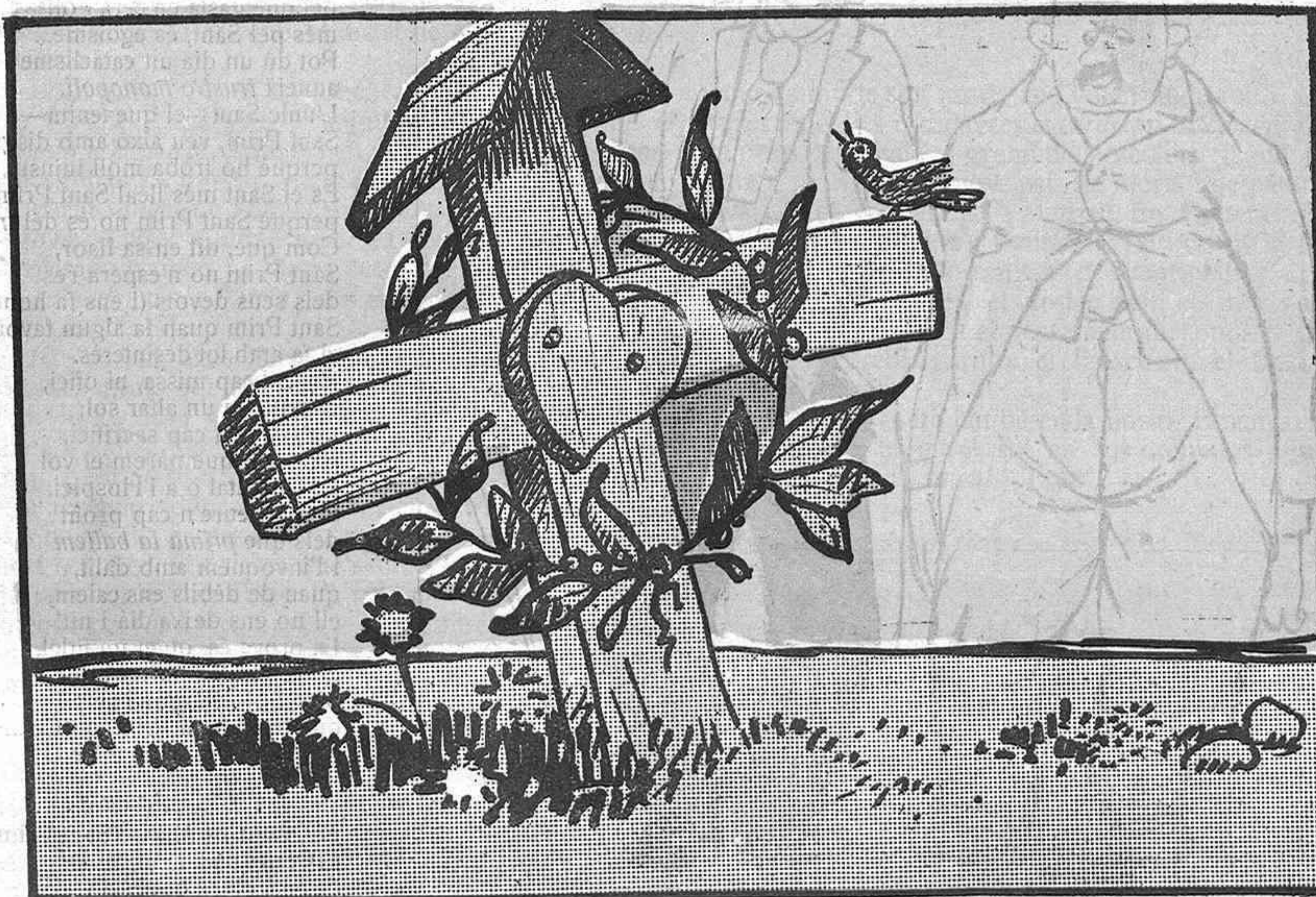
A. DAROCA I GRIFOLS

CREUS DE GUERRA

La que arrepleguen els menos.

CREUS DE GUERRA

La que arrepleguen els més.

El pardalet

Quan era xic, jo tenia
un pardalet molt hermós,
per tot arreu me seguia,
i em dava tanta alegria
que n'estava tot gojós.
Si de casa me'n anava,
l'agafava satisfet
i a mils els petons li dava,
i al ser fora sols pensava:
que deurà fè el pardalet?
Al arribar, ja al moment
sobre de ma espatlla el veia,
i li dava tal content,
que molts cops d'agraïment
amb son bec petons me feia.
Passava els dies ditxosos
jogant amb mon ocellet,
car sos petons amorosos
prompte en piulars llastimosos
se li tornaren, pobret!
I fou que cofoi jugava
amb ell a destrompassar-lo

i tan enecat estava
amb el jòc, que no pensava
de que pogués trepitjar-lo.
Aixís mateix va passar!
Vaig trepitjà'l per dissort!
i quan me'n vaig adonar,
i de terra el vaig alçar,
pobrissó... ja era mig mort.
Tinguí un desconsol tan gran,
que amb mes llagrimas regava
al pobre ocell, que piulant,
encar m'anava besant
sent jo qui la mort li dava.

I un dia que tu, m'aimada,
volia jo temerari
dar-te un bes i una abraçada;
me vas da una bofetada
que encara em cou al pensar-hi.
Creu-me nena. Comparar-te
voldria amb mon ocellet
per poguer més estimar-te...
Si altre cop un bes vull dar-te,
pensa amb el meu pardalet.

S. PLADEVALL

Sant Prim

PATRO DE LA MISERIA

Accésit en els Jocs Florals humoristics
de «La Viola d'or». — Any 1917.

Tots els que la ballem *prima*
el nostre Patró tenim;
i, com resignats vivim,
cap la devoció escatima
al Gloriós martre Sant Prim.
Es un Sant que venerem
només tots els que'ns trobem
sempre a la *quarta pregunta*
i el Gremi més gran formem
i permanentment fem Junta.
En tot el llarg Santoral,
Sants i Santes, cada qual
d'un ram o altre és el Patró
a qui una festa o funció
li dediquen sempre anyal.
Sa capella molts Sants tenen;
molts, altar; per consegüent
agraïts els Sants s'entenen
i, formant un *trust*, s'avenen
a protegir-s' mutuament.
Doncs, d'aqueixa Santa unió
de tots els sants festejats
en toquen els resultats
els fidels de més *pinjó*,
dels quals ells són advocats.
Per 'xò, abans, ara i després
el devot que amb eficacia
per al seu Sant gasta més,
més sovint, del Sant, just és
que rebi qualsevol gracia.
Tant marcat favoritisme
pel que gasta en cera i oli
més pel Sant, és egoisme...
Pot dû un dia un cataclisme
aqueix *trust* o *monopoli*.
L'únic Sant—el que tenim—
Sant Prim, veu això amb disgust
perquè ho troba molt injust...
Es el Sant més lleal Sant Prim,
perquè Sant Prim no és del *trust*!
Com que, dit en sa llaor,
Sant Prim no n'espera res
dels seus devots (i ens fa honor)
Sant Prim quan fa algun favor
el fa amb tot desinterès.
No vol cap missa, ni ofici,
capella, ni un altar sol;
no vol fem cap sacrifici,
puix sab que parem el vol
a l'Hospital o a l'Hospici.
Sense treure'n cap profit
dels que *prima la ballem*
i l'invocuem amb dalit,
quan de dèbils ens caiem,
ell no ens deixa dia i nit!
La prova és, quan un fidel,
desesperat, amb més deria
prega plè d'ardor i zel
que baixi Sant Prim del Cel...
és quan es mor de miseria!

***

Oh, Gloriós Martre Sant Prim!
Els que, badallant, tenim
Fè en Vós en aquesta vall,
no ens deixeu fins que morim
fent per Vós l'últim badall!

PEPET DEL CARRIL

—Fa temps que no he fet cap conquesta.
—No m'estranya. Les dones, avui, estan molt me-
talitzades.

Els morts vius i els vius morts

No sols tenim de parlar avui dels morts que s'han mort, sinó que és precis que parlem també dels morts que, vivint, són indiscutiblement més morts que els altres morts, que al cel siguin, que diria una beata de Vich.

I an aquests morts, morts que tenen la categoria de vius, i molt vius, mereixen, certament, que se'ls honori en aquest número tan *mortuori* com les mateixes esqueles de *La Vanguardia*, que, la veritat sigui dita, són el comble de la *mortuoriamenta*. I... no cerquin aquest adjectiu en el diccionari de l'Alcover perquè no el trobaran. Es nou de trinca. Que consti!

El mort número hu, o sigui el primer mort, el que mereix l'esquella de 500 peles, es el nostre gloriós i miraculós sociòleg l'Excel·lentíssim i jamai prou encensat i ponderat don Eduard Dato. En Dato, políticament, és un mort amb totes les de la llei, tan mort com el Marquès d'Olesa (abans Olérdola) que ocupa un ninxo de preferència a la via de Sant Fracassat del cementiri de la «gente bien». En Dato es fa l'il·lusió que és viu, o millor dit, que és un viu; però s'equivoca. En Dato, si per cas, és mig viu, perquè en país de morts, el mig viu és rei i qui diu rei, diu amo i qui diu amo, President.

En Dato, en un altre país, seria, tot lo més, un vulgar director d'una Caixa de Pensions per a la Vellesa o el Secretari d'una Borsa de Treball; però a Espanya En Dato és president del Consell ministres per segona vegada. Per això, quan ell crida: *¡Viva España!* jo penso: «Sí, noi, sí, que visqui, que si ella no visqués tu tampoc viuries com vius». En Dato és el governant que més coses ha sospès en més curt període de temps; per això passarà a l'història amb el dictat de *President dels suspensoris*.

L'altre mort viu és En Sánchez Guerra, puix el primer Sánchez del Regne ha tingut la gran sort de que el parissin a Espanya. Aquí li han donat moltes creus i medalles; l'han fet ministre; demà arribarà a quefe suprem del partit *sanchista*; i demà passat els senyors Esteves de Segovia, Lugo, Ciudad Real, Cáceres i Villaparranda, li ofrenaràn un tiberi i a l'hora del xampany el proclamaran *salvador de la Patria*, com si ell fós un Gallito o un Belmonte.

No parlem dels altres morts del ministeri: Aquests són més morts que tots els demés morts plegats. Parlem d'En Junoy, del gran *don Emilio*. *Don Emilio*, que li diuen a Valladolid, no morirà mai, és etern com el Pare ídem; però no obstant i això, és un mort. Vegin, sinó, la seva actuació política; però *don Emilio* triomfa en aquest país de morts, precisament perquè ell és el mort més mort o millor dit, encara que sembli una paradoxa, és el viu més viu de tots els morts més morts. Tal és el més autèntic polític de les Espanyes. Es dintre del nostre món polític *un sàinet de circumstancies*, com diuen molts autors bunyols o de pa'sucat amb oli.

Visca don Emilio!

Hí han després uns altres morts de més petita categoria: En Basili Paraiso, En Pixa-Olives, En Sáenz de Barés, En Vinaixa, En Ballbé de Gallart, els nois d'En Maura i d'En Romanones, els quatre mil i pico de parents d'En Montero Ríos, En Sánchez Anido, En Grañé, En Pich i Pon... pim... pam... pum! les *señoritas decentes* que s'anuncien a *El Diluvio*, la raspa de casa, que ni amb doscents mil de l'ala trobaria marit.

En canvi hi han morts lilegítims que no són morts:

— Sé que haig de morir d'aquesta; a mi no m'enganyen.

— Sí, ja es veu que vostè és un malalt molt viu.

aquests morts són morts que viuen amb tot i ésser difunts autèntics o cadavres *sin trampa ni cartón*. Emperò, aquests pertanyen al gremi dels escollits: ja en vida no foren morts en aquest país de morts i de patums mig-ivals. Aquests són En Pi Margall, En Figueras, En Salmerón, En Robert, En Canalejas, En Prat de la Riba, En Suñol, En Prim, Mossèn Cinto, i tants altres... per més que, per dissort, en el nostre país, els morts autèntics que més viuen en en el pensament de la nostra gent són el Cúchares, el Lagartijo, el Frascuelo, el Cara-Ancha, i el Dominguín.

I per això anem tan bé en la nostra Espanya, aquella que «no veia poner el sol en sus dominios», que... *Requiescat in pace, amen!*—TENU

Claror

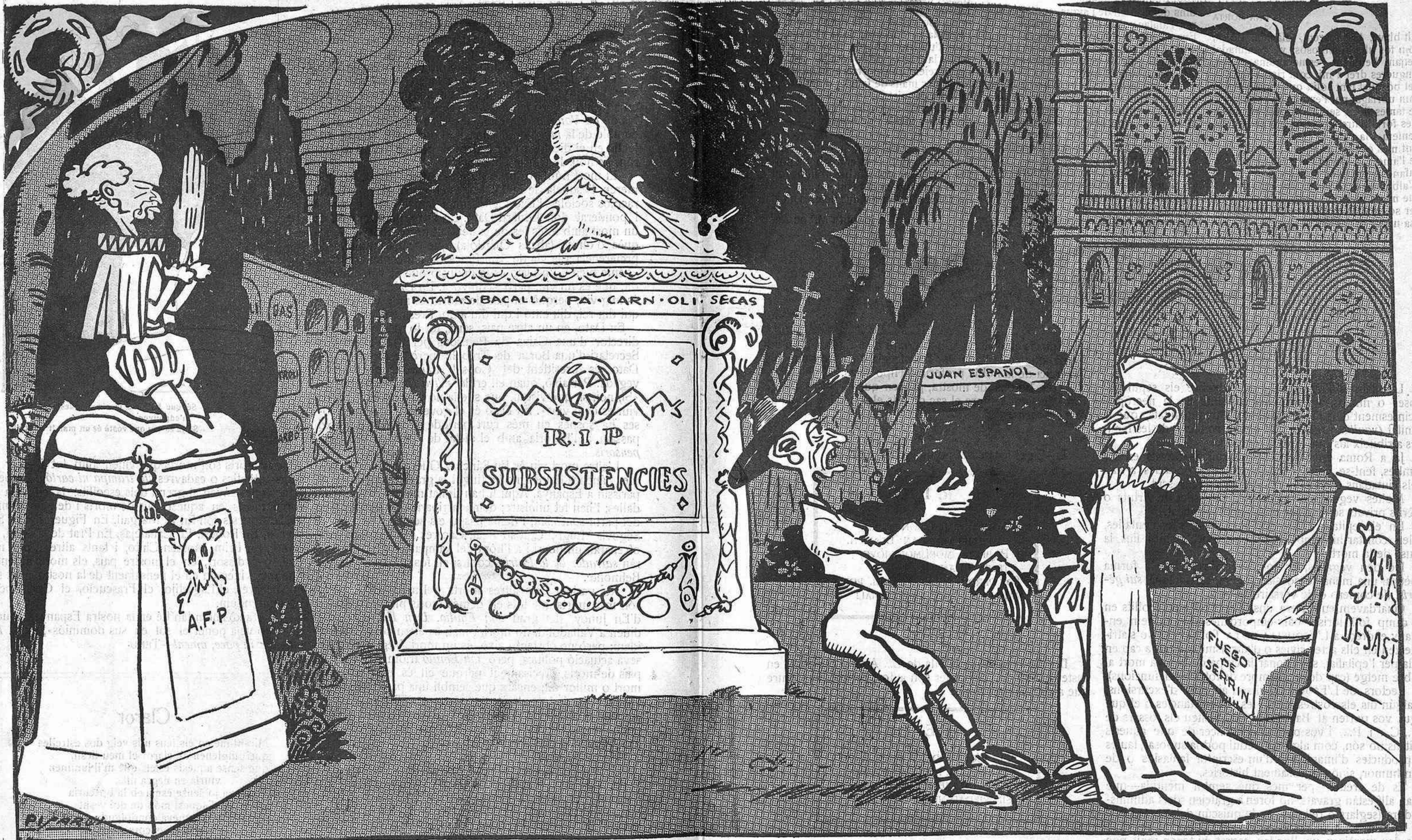
Mirant-me en els teus ulls veig dos estrelles
que omplenen de claror el meu destí,
que sense aquests estels que m'il·luminen
viuria en negra nit...

Rondava jo sense esma en la boscuria
immensa d'aquest món de dol vestit
sentint l'ànima meva condoluda
trobant tants cors ruïns.

Més, ara, com l'ocell a trenc d'aubades,
canta l'excelsitut món esperit
i avenço ruta enllà plè d'esperança
perquè veig clà el camí.

RAMÓN DE RIBAS

UNA ESCENA DEL TENORIO

«—¿Vés este entierro que pasa?
Pues es el tuyo, don Juan.»

Visió

A UNA MORTA

Nit blava, transparent, plàcida, dolça,
com tos ulls lluminosos, verge aimada!
Petjant lleument l'esmeragdina molça,
vingueres dret a mi, com rienta fada.
I el bosquet tant soliu que quiet dormia
com ubriagat per l'exquisida essència
de tantes flors, semblava que expandia
més forta flaire amb ta gentil presència.
Teníem a la vora,
fent més encisador aquell santuari
de l'amor: la fontana arruixadora,
l'ufanós eucaliptus centenari
i l'alba, esbelta Venus, tan antiga,
que mig-riu sentint l'eura com manyaga
per sos gràcils contorns s'entortolliga
i sa nuesa castament amaga,

mirant per entre els lliris, complaguda,
com tremola sa imatge
dins del cretall de l'aigua, somoguda
per l'afalac subtil del feble oratge.
Ens curullava el cor l'ubriaguesa
d'un goig sant, infinit, que era tot nostre
i d'aquell goig de celestial dolcesa,
te'n resplandia el rostre.
Tot jo enlluernat de tu per l'herba blana
vagàvem frec a frec, somrients de joia
cullint flors i més flors... que tota ufana
al diamantí espurneig de la fontana
les duies a gemar, fet-ne una toia.
Com ruixim perlejat de cant d'ocella,
ta riolla esclatadora
sentia desgranar's, vibrant, sonora
tot gaudint l'inefable meravella
d'afalacs de ta parla embruixadora.
Fulguraven tos ulls al clar de lluna,
quan miraves al cel, embadalida

per l'encís d'aquella hora beneïda
florint de llum, en mig de la nit bruna.
De ton cabell daurat, enjogaçada,
m'enroscaves al coll la flonja trena,
i amb la xardor suau de ta alenada,
com d'un fruit saborós, moll de serena
sentia la frescor de ta besada.
I ens creiem transportats a un món eteri,
forjat per mans de fades i d'ondines,
inondat de misteri,
de rítmiques cadències argentines,
de clarors ideals i de boirines.

Un raig de sol naixent que s'escorria
fins al meu llit, per la entreoberta porta,
desvetllant-me amb son bes, traïdor fonia
la cèl·lica visió en ma fantasia...
En dolça sòn t'he vist que no eres mortal!

JOAQUÍM M.^a DE ARCE

Epitafis

L'epitafi és l'inscripció gravada sobre els sepulcres lloses o ninxos, per a que els visitants de la necròpoli facin esment dels mèrits, virtuts o altres qualitats, que la vanitat (*vanitas vanitatum et omnia vanitas*) de les famílies atribueix als que an ells reposen.

Ja a Roma eren freqüents els epitafis gravats en les tombes, fent-se constar les grans gestes portades a cap pels ciutadans o els honors que havien merescut.

Moltes vegades, els epitafis encomiàstics de virtuts o mèrits privats solen estar mancats de veracitat.

En els epitafis, a més de les qualitats esmentades, solen constar-hi també l'edat, ofici o professió i fins la causa de la mort.

De deü vegades, les nou, l'epitafi revesteix la forma poètica: una mena de poesia grollera, carrinclona, *sui generis*, de coplero o de versaire de secà.

Guardavem en cartera uns quants epitafis recollits en el camp folk-lorista baix-empordanès, que en fem enguany endreça a L'ESQUELLA DE LA TORRATXA. No s'atribueixen en ells actes cívics o d'altruisme, portats a cap en vida per l'epitafiat, sinó donar la culpa de la seva mort al pobre metge (cap de turc sempre de totes les defuncions).

Lectors de L'ESQUELLA, si sou aimants d'excursions, si algún dia els vostres afers, les circumstàncies o el que sigui, vos porten al Baix-Empordà, visiteu els fossars de R..., C... i P..., i vos podreu convèncer de que aquests epitafis no són, com algún incrèdul podria suposar, faules o productes d'imaginació d'un escriptor fantasiós o de bon humor, sinó rigurosament històrics.

Es de creure—per més que sembli mentida—que quan allí estan gravats, ho foren a gratien dels administradors (seglars o religiosos) de quiscún dels cementiris.

Epitafis en que l'estètica, el sentit comú, el respecte que deu merèixer un lloc tan sagrat, hi tenen molt poc que veure. Verdaders padrons d'ignominia d'un país culte, civilitzat, breçol del Progrés i la Democràcia, com per aital se té el Baix-Empordà.

Epitafis atentatoris al bon nom i a la dignitat d'un ser humà, que en la lluita per l'existència li ha tocat en sòrt l'exercici de la noble profecia d'Hipòcrates.

Tres botons de mostra, proven que el pobre metge rural ha sigut sempre el sac de tots els cops i la pilota de tots els sacs.

**

I.—En el fossar del poble agrícola de R...:

R. I. P.

AQUÍ DORM EL SÒN ETERN
LA PUBILLA DE CAN BLANCH.
POBRETA, MORÍ MOLT JOVE,
TENIA 33 ANYS!
TOT PERQUÈ EL METGE DEL POBLE
MAI LI VA COMPENDRE EL MAL!

**

II.—En el ídem de la vila de C... Aquest està escrit en castellà; això ho degué fer son autor, perquè va creure que aixís feia més *tropa*:

D. E. P.

FUÍ VÍCTIMA DE LA CIENCIA
QUE MI MAL NO COMPRENDIÓ
Y LA VIDA ME ARRANCÓ
SIN PIEDAD NI CONCIENCIA.

**

III.—En el ídem antic de l'industriosa i important vila de P...:

D'aquest cas se conta per la vila un fet rigurosament històric, també com l'epitafi:

R. I. P.

AIMADA ROSETA MEVA,
GEU AQUÍ, POBRETA, EN PAU.
FORES VÍCTIMA DEL METGE
QUE'T DEIXÀ MORIR DE FAM;
EMPRÒ LO QUE'M SAB MÉS GREU
NO HAVER-TE FET RETRATAR.

A l'objecte, sens dubte, de que la difunta pogués rescabalar-se de la fam que li havia fet passar el metge en el transcurs de la seva malestrugancia, el viudo, fins que tornà a celebrar segones noces que fou als dos mesos escassos, cada vespre portava al peu del ninxo un pa de lliura, mig porró de vi, tres o quatre costelles o un quart de pollastre o mig colomí rostit o una truita de mitja dotzena d'ous. Minestra que a l'endemà havia bonament desaparegut. L'enterraments o fosser del cementiri, que per mésque feia cara de totxo era un viu que la sabia molt llarga, explotava la deria del monomaniac, cruspint-se cada nit un bon sopar.

—Llàstima—exclamava un dia—que aquell beneit, sens dubte per a aconsolar-se de no haver-la feta retratar, s'hagi tornat a casar tan aviat! Tan sabroses que eren les costelles a la brasa i els colomins rostits!— R. VIDAL.

L'autonomia dels òssos

Fragment d'un discurs pronunciat per un polític centralista en un míting electoral.

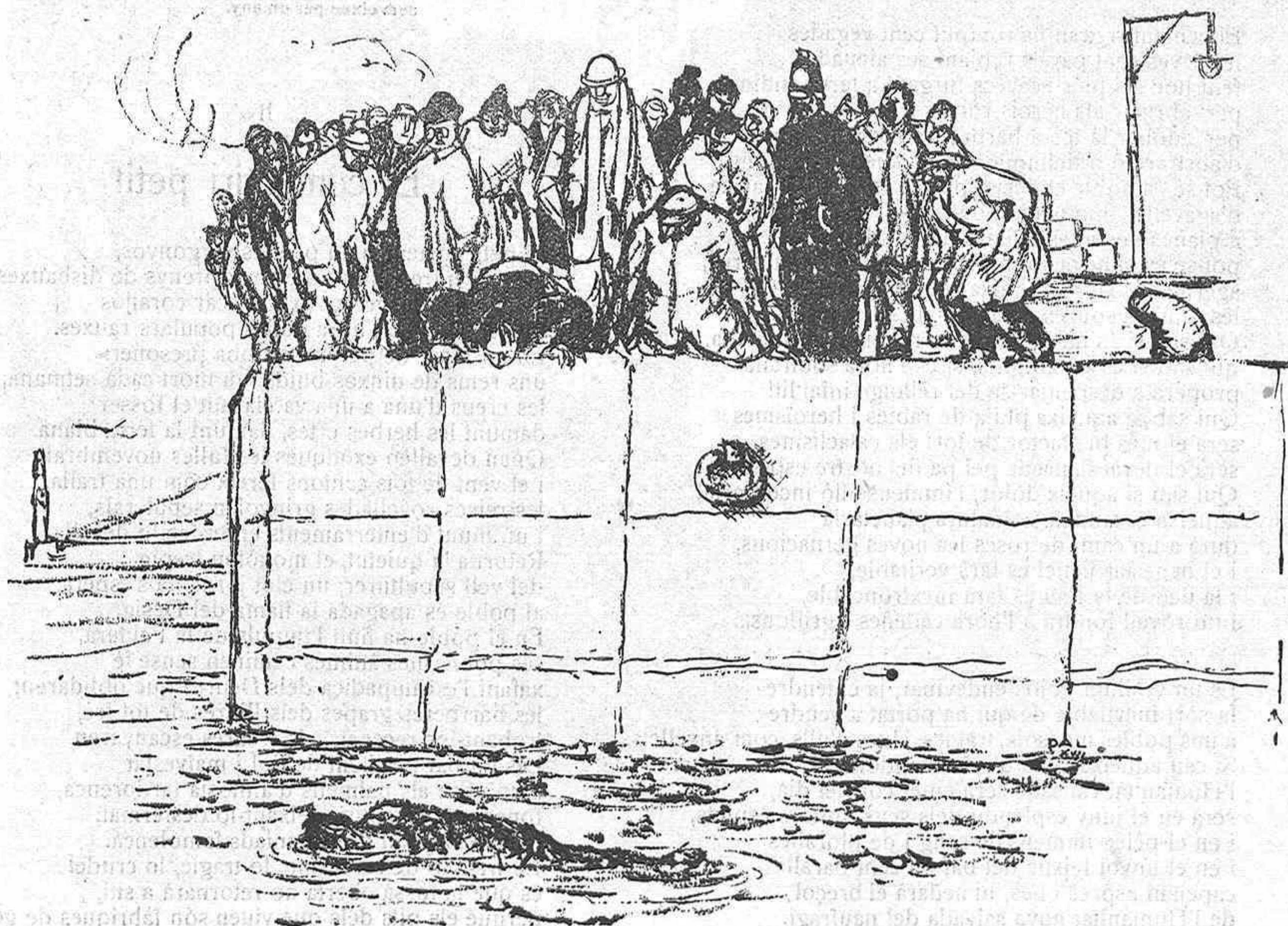
«...L'autonomia és la vida» diuen aquests endiastrats catalanistes. L'autonomia és la vida... Deixeu-me riure. Ja! ja! ja!

L'autonomia de les peces d'un Estat és la mort de aquest i d'elles.

Ho dic i ho sostinc i vaig a demostrar-vos-ho. L'Estat, què és? Es un cós que menja, que treballa, que té ambicions i baralles, que avorreix o estima, etc., etc., talment com el cós humà, que com aquest cos humà, per a poguer menjar, treballar, barallar-se, estimar o avorrir posa en moviment totes ses peces. Si aquestes no fallen, si tot va a la una, reïx; si quan el braç pega, les cames flauegen, està fomat.

Fixem-nos, doncs, en la còrpora humana: es compón de les regions fortes, cert, cada una per sí i que totes juntes formen la carcaça de l'Estat, l'ossada, lo que l'aguanta. I de les regions toves, entortolligadices, que són les que fan moure i dirigeixen l'instrument.

Aquestes regions toves són el règim centralista, que segons uns té la capital al cor i segons altres al ventrell. Barcelona i Madrid que diguessim, o viceversa si voleu, és igual. Aquests caps del centralisme tenen sucursals en l'interior del crani, dintre la boca, al ventre i àdhuc entre les cames. Es comuniquen amb elles per unes vies telegràfiques que són els nirvis i donen ordre als governa-

DRAMES DE LA MISERIA

Una víctima de la puja del bacallà.

dors de les regions fortes que són els muscles, les quals regions o, com ja s'ha dit, els òssos obeeixen i tot va bè.

Suposeu que donguessim l'autonomia als tals òssos. Quan l'un voldria, l'altre no. Què passaria aleshores? Ni treball, ni baralles, ni estimar-se i sobre tot ni menjar. Ah, ciutadans! Del no menjar en vé la mort, i la savia organització de cor, ventrell, llengua, cervell, fetge, ronyons, etc., etc., moriria i, un cop morta, es podria.

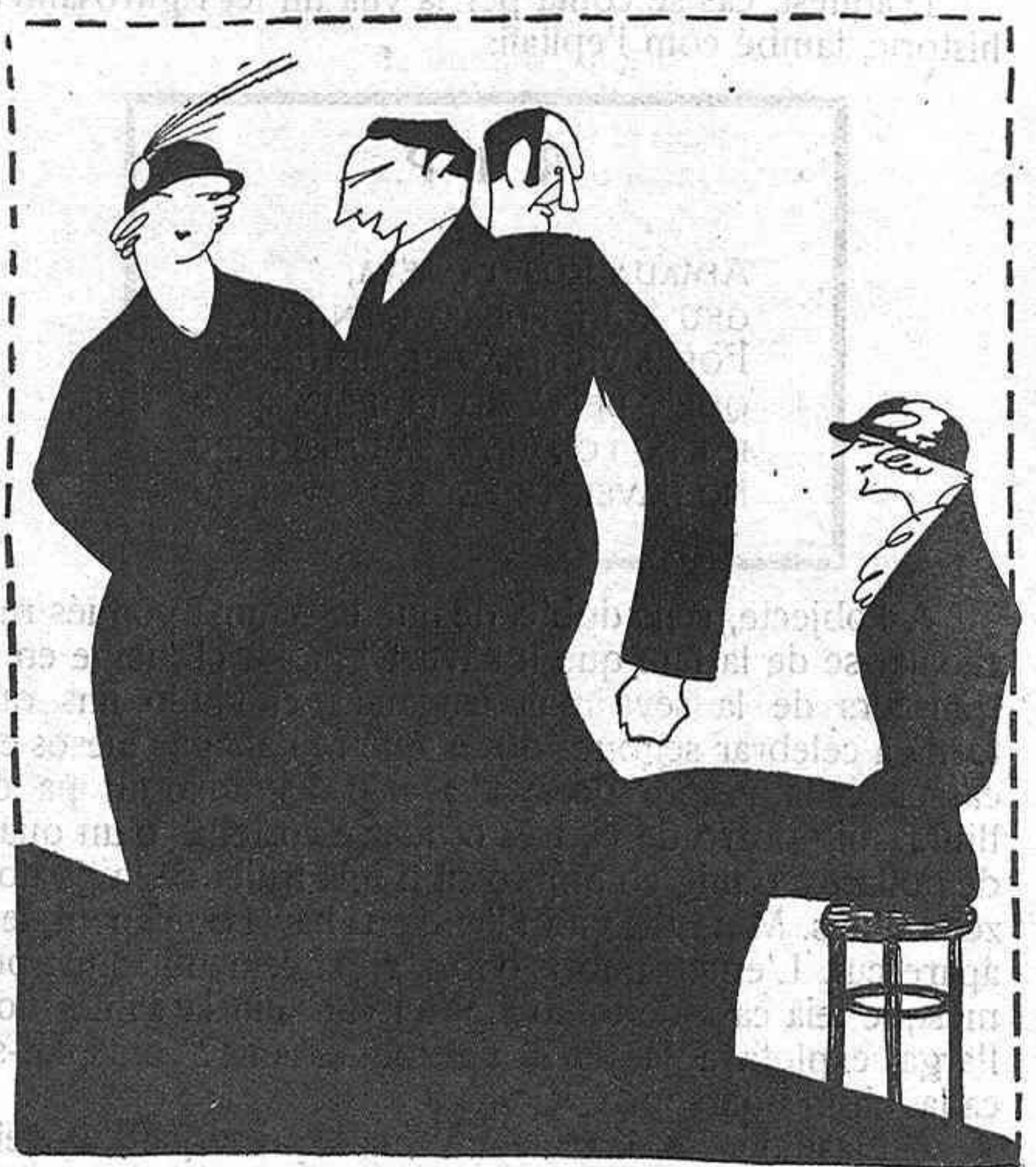
Els òssos tindrien aleshores la tan sospirada autonomia, la llibertat més absoluta i tot. I què? No us horroritza el pensar-ho? Les costelles serien rosegades per un goç, d'uns òssos en farien botons i dels altres negre animal, pot-ser amb una barra un nou Caïn occiria a un altre Abel... I finalment, ai! qui sab si un altre poca-solta com En Joaquim M.ª Bartrina convertiria novament el crani en test per a plantar-hi pensaments...»

I El cementiri gran

El cementiri gran ha romput cent vegades les seves cent parets reblant ses alenades, fent lloc als pics i cávezs furgant a terra endins, per' abrigar als hèrois robats a la llar dolça, per' adobar la terra barbre i erma amb la molça d'abstracció o delinqüència, d'Abels o de Caïns. Pot-sê és noble el desig, pot-sê és pietosa l'ansia d'agavellar muntanyes, de raure l'arrogancia a planes beneïdes, plenes de vi i de pa; pot-sê és abnegació, no en fruit, sinó en fal·leres, agermanar xiprers, baixar de ses cimeres, les tombes sobreixentes, les ales del fossâ!... Qui sab si és un secret de la redempció humana, qui sab si és un enigma, si és l'hora sobirana propera a despenjar-se del rellotge infal·lit! Qui sab si aqueixa pluja de rabies i heroïsmes serà el més benefactor de tots els cataclismes, serà el llevat fantàstic pel pa del nostre esprit! Qui sab si aqueix dolor, l'immensa flô incensaria, aqueixa escandalosa malura planetaria durà a un camí de roses les noves gernacions, i el benestar fictici es farà veritable, i la deu de la Pau es farà inextroncabable, i un rovell fondrà a l'hora cadenes i grillons...

Es un vesllum gojós endevinar, ja entendre la sòrt inevitable de qui ha portat a vendre a uns pobles mansois, tràgics, clucs d'ulls, com anyellets. Si cau aqueixa vena d'inafausta idolatria, l'Humanitat cansada serà en el cor del dia, serà en el juny esplèndid dels seus millors esplets, i en el pèleg immens de sang i de ploralles i en el núvol feixuc del baf de cent baralles, capejant aspres ones, hi nedarà el breçol de l'Humanitat nova salvada del naufragi, cantant a cels i terra son redemptor trissagi, fal·lerosa fent via pel roig camí del sol...

LES CORONES

—A mí, la veritat, m'agraden més les de flors naturals.

—Sí, però hi ha un inconvenient: que només serveixen per un any.

II

El cementiri petit

El petit cementiri en pau, és vergonyós, el seu ventre neulit no és mai prenys de disbauxes; jamai va a despertar-lo el trucar coratjós totjust caiguda l'hora de les populars rauxes. En un marc de parets es troba presoner: uns rems de ninxos buids, un mort cada setmana; les creus d'una a una va clavant el fosser damunt les herbes ertes, damunt la terra blana. Quan devallen exòtiques les fulles novembrals i el vent de tots cantons fereix com una tralla, les reixes rovellades grinyolen sepulcral, i un munt d'enterraments en tràfec hi devalla. Retorna la quietut, el monòton trepig del vell sepultur; un clot jorns ha s'espera; al poble és apagada la flama del Desig, En el poble ha finit l'impuls de la Fal·lera, ses poblerines ànimes caminen sense fè xafant l'escampadiça dels Deures que oblidaren; les barroeres grapes dels lliures de tot frè, trobant-los reçagats, als Deures escanyaren. I és un baf pestilent de dol i malvestat ajupint-se als palmells d'almosta tardorenca, fonent el cementiri, deixant-lo desfermat, fent-lo abrigall de la gentada famolenca. Lo trist, lo de sarcasme, lo tràgic, lo crudel és que la fossa oberta no retornarà a siti, perquè els pits dels que viuen són fàbriques de gel, Llätzer sense un nou Crist que irat els ressuciti.

J. COSTA POMÉS

ELS MÉS MORTS

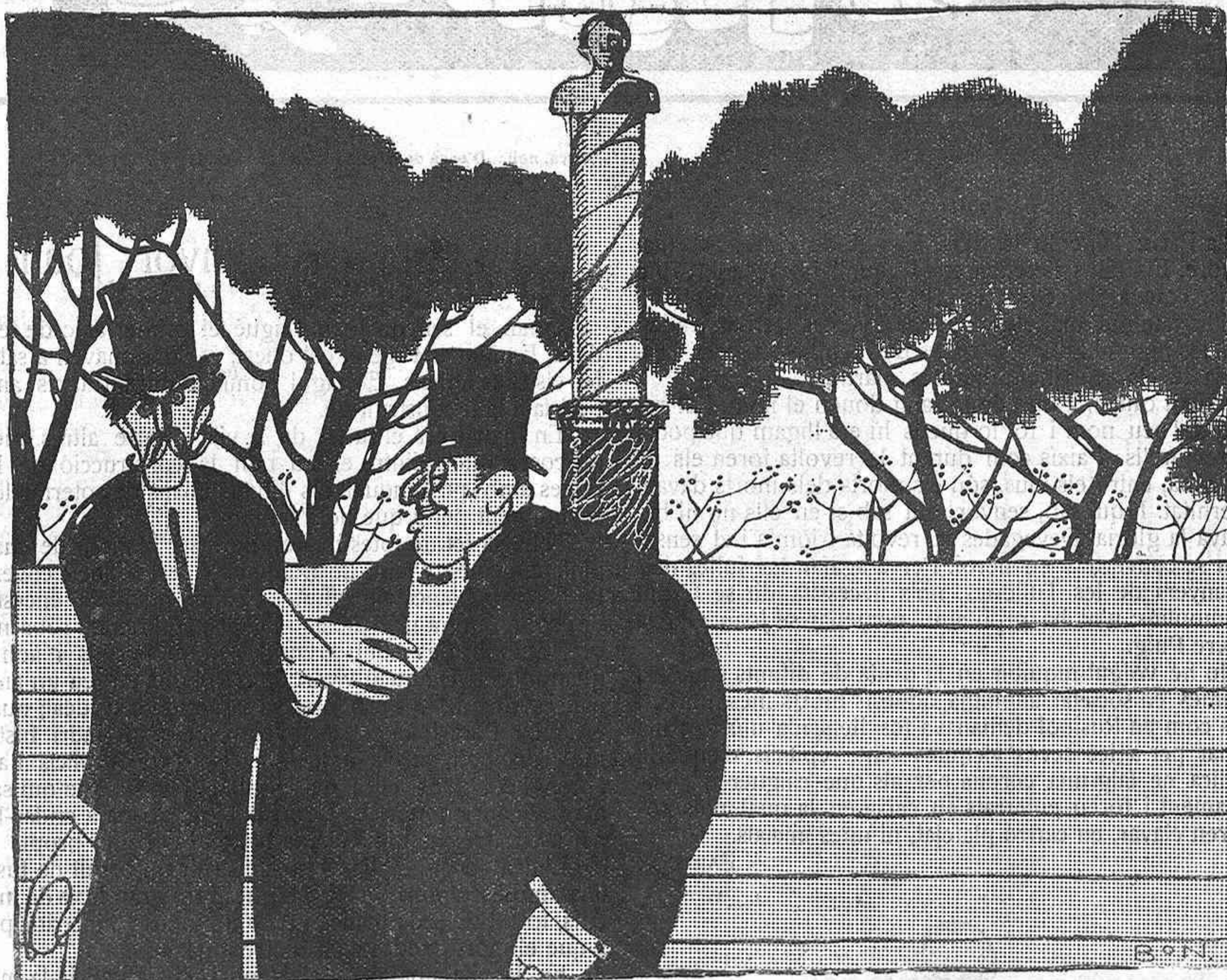
Hi han tres menes de morts: els que han deixat un rastre, una memòria entre els homes, que fa perdurar la eficàcia de les seves vides, és a dir, els morts-vius; aquells que deixen un cognom, que poden ésser trobats en un arbre genealògic, en els epitafis dels panteons o en un recó sentimental del cementiri, i són els veritables morts, i aquells que abandonen el món sense que cap déu ni cap mortal se'n adongui, morts sense capellans, ni cap de dol, ni dol, ni fossa, ni epitafi, ni una ànima que resi per ells o que an ells dediqui una pietat. Són els morts més morts. Surten dels hospitals; de les golfes quan moren sense assistència; dels reconcs ciutadans on entreguen l'ànima sobtadament, sense que els municipals li trobin cèdula ni cartes de família: surten, finalment, de les setmanes tràgiques...

Si unes tombes haurien d'aplegar fidels serien aqueixes on reposen les víctimes dels successos d'agost. La ciutat en romiatge els hi oferiria el seu pietós agraiment, perquè aqueixos cadavres són com una carn simbòlica oferta a totes les idealitats. Per ells els revolucionaris podran seguir divagant sobre els ciutadans heroics, que's

donaren en holocauste a la llibertat, i els conservadors presentar-los com l'ordre restablert amb la seva sang i la disciplina afermada. Una fossa de víctima és la Llibertat i la repressió, la revolució i l'ordre. Totes les cabories de la ciutat geuen en el fossar d'unes víctimes. Però ignorem per què, tal volta perquè a les víctimes com als quadres els hi fa falta pàtina, totes les víctimes, les de Felip V i els francesos, les de Sarrià liberals o les de la Conreria carlines, totes han aconseguit el seu aniversari menys aqueixes dissortades víctimes de les setmanes tràgiques. Ningú té un record per a les de 1909; ningú, tampoc, pensarà amb les de 1917. Més morts que els morts, fins després de morts seran víctimes.

Aquells que tenien una família veuràn unes flors i una llàntia d'oli; però, i aquells que s'emportaren amb la vida el secret del seu nom? A cada revolta s'enterren deu, quinze, vint morts desconeguts. Qui són? De quina terra arribaren? Per què el Destí els tombà amb el pit sangnant en mig del carrer? Eren caminants anònims que vagaven per la ciutat com uns trotacamins, o bé fills de la vida, esclaus de la misèria, que cercaven donar i rebre la mort per haver sentit en l'ànima l'eterna fè popular del martiri?

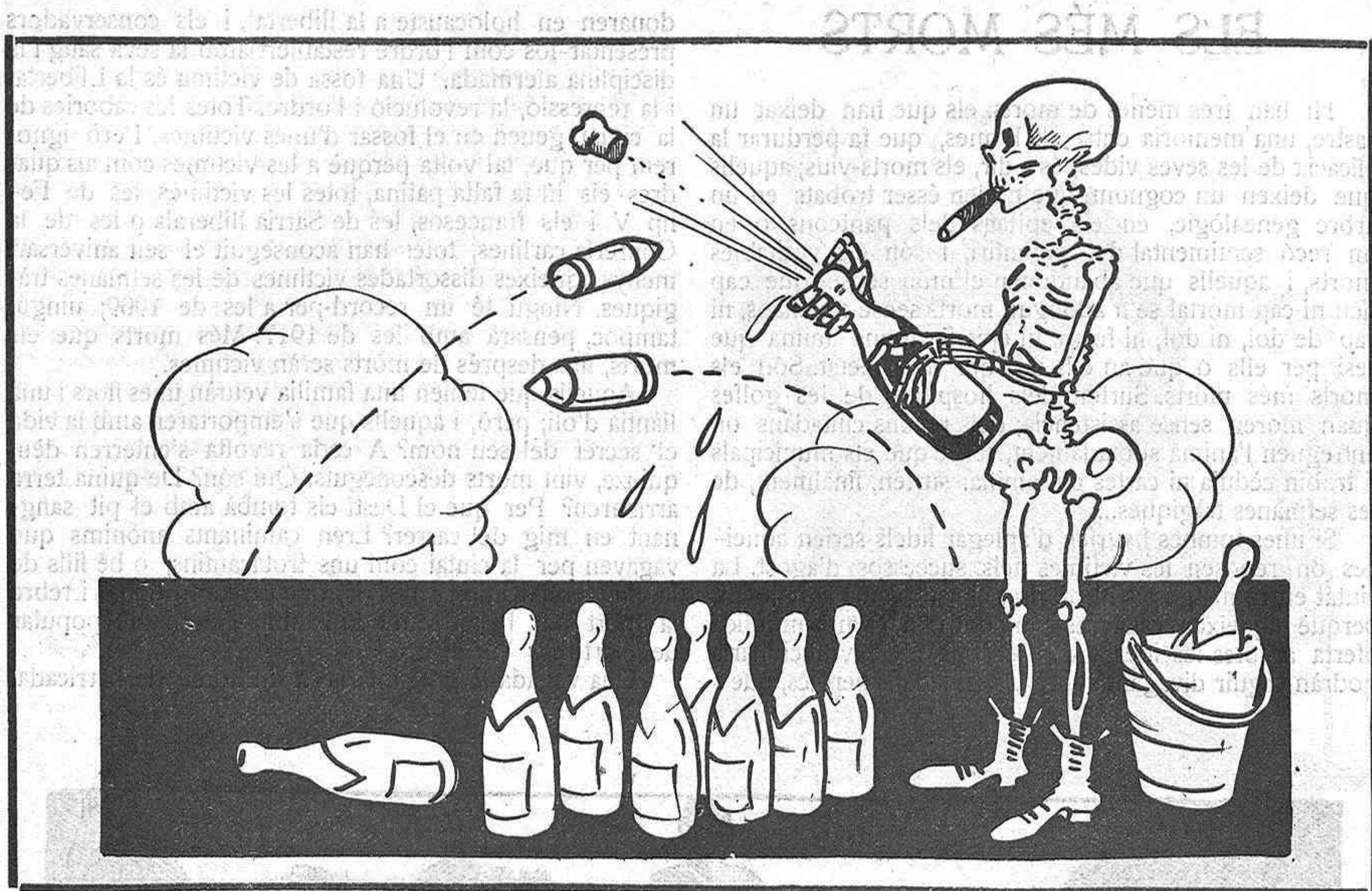
Una vegada li preguntaren a un home de barricada,

—Que t'ha semblat el panteón?... Es adequat per mi?

—Home, això no t'ho sabré dir fins que hi seràs a dintre.

LA MORT EN DISBAUXA

—Visca, no!!... D'ençà de la guerra, que no paro de fer juergas.

allà a París: Tú, com te dius? Cansat de viure!—va respondre. Els déus l'escoltaren, i aquell home en 1870 a París, com a Barcelona en 1917, no tingué nom. Com no l'han tingut mai els *gavroche* de totes les barricades. Són les innombrables víctimes de la llibertat, com l'església té els seus innombrables martres.

Quan cauen, a més de la sang donen el nom, i el record del seu nom i tot lo que'ls hi era lligam que podia sobreviure'ls. I aixís com durant la revolta foren els de més vida, entre els vius, són els morts dels morts davant l'eternitat: I, qui sab, senyor, qui sab si en ells no hi batregava la gloria! Devegades la revolta triomfa i el sense-nom se converteix en hèroi. Per a agafar les fulles dels castanyers de les Tulleries, no's necessita dir-se Camil Desmoulins; n'hi ha prou amb nomenar-se Joan García o Pere Puig.

Jo he volgut inquirir en la diada de difunts aquestes víctimes en societat anònima, aquests morts més morts, i aixís com en Rusiñol demanava fos llençada una corona al mar per a les seves víctimes sense epitafis, d'aquesta crònica ne faig una corona per als que caigueren silenciosament i foren enterrats en caixa en la qual no's pogueren clavar, en cartró platejat, ni unes inicials.

PARADOX

El bagul del senyor Joan

Quan el senyor Joan tingué el primer atac de feridura, En Matias vegé el cel obert; per fi s'anaven a satisfer els seus anhels. El bagul somniat durant tants anys podria a la fi construir-se.

En Matias era el fuster de la vila i, entre altres moltes coses, queia dintre el seu ram la construcció de les caixes amb que tanquen als difunts abans de soterrar-los, segurament per a que no s'escapin.

N'havia fet de totes menes, de fusta blanca, de fusta pintada de negre amb llustre de cirar les botines; coberts de llustrina blanca amb flors de paper de plata encastades sobre, per a us d'albats i infants; tapiçats de roba negra, amb borles, amb trenzilles, amb inicials i àdhuc quan morí físic aquell vicari de casa bona en feu un amb nances de plata. Però no era aquest el seu ideal; quan estigué a Barcelona en ses joventuts, era un fadrí fuster molt distingit, anava a les escoles d'arts i oficis i allí aprengué alguna cosa de tallista i ebanista que qui sab a on l'haurien portat si son pare no arriba a cridar-lo, per a encarregar-li la feina, la botiga i el bagul propi.

L'ideal d'En Matias era construir un bagul de fusta fina amb esculptures, amb gregues i un gran luxe de metalls, forrat de seda blanca i amb un vidre a l'interior per a que el mort quedés com dintre un escaparata.

En la vila una peça aixís no podia adquirir-la més que el senyor Joan, aquell ricatxo, que passà de teixidor a mil·lionari, i que no es volgué moure del poble per a humil·liar als qui l'havien vist estirant el nap en un teler

de mà, amb la seva casassa, el seu jardí, les vinyes, la panxa i la tartaneta.

I heu's-aquí que el senyor Joan es fereix de plè. En Matías, després d'assegurar-se'n personalment de que la cosa era seria, corre a ciutat, compra fustes fines, unes eines, claus de cabota platejada, forrellat, anelles un gran vidre tallat, etc., etc. Un capital; realment pot dir-se que tots els estalvis s'esmersaren en els preparatius per a la caixa. Després, oblidant tota altra feina, es posà a treballar, febrós en l'obra capdal de la seva vida.

L'obra anava fent via, però el seyor Joan també en feia en el del seu, ja que no curació, apedaçament.

El dia en que el fuster acabà la caixa, el malalt sortí al carrer; caminava ranco, però caminava, parlava embarbuçat, però es feia entendre. En Matías tapà la caixa amb un drap i pensant: «tu et moriràs», tornà als seus afers.

Però l'altre no es moria. Passaren dies i anys, En Matías se anava fent vell, a la vila s'havia posat un altre fuster que li feia la competència, els diners esmersats en la luxosa caixa li haurien vingut més bé a la calaixera. Finalment un dia el cridaren:

—Matías! Matías!

—Què?

—No ho sabs?

—No.

—El senyor Joan s'ha tornat a ferir.

—Gracies a Déu!

—Què dius?

—Res, no sé lo que em dic, vaig corrents a veure'l.

Aquella vegada sí que anava de veres, amb sos propis ulls el vegé estirat, sense moviment i fent uns rons...

Ja està, pensava al anar-se'n, ja està; ara diners i ara lluir-se, l'altre (el de la competència) veurà lo que saben fer aquestes mans.

Extremunciaren al senyor Joan, i no es moria, aquesta vegada no podia moure's, però no es moria, al revés, un dia obrí els ulls i mirà, un altre es posà a parlar.

En Matías es decandí, ràpidament, i repetint: «aquest home em mata, aquest home em mata» arribà a que tingueren de cridar als capellans i, un cop confessat i combregat, es va morir. No tenia un pa a la post, només la fatídica caixa, el secret de la qual comunicà al senyor rector en sa última confessió.

Aquest digué:

—No ha deixat res més: tenim d'emportar-nos-el, i això val diners. Com ho farem? Rumia, rec-

tor... Ja està. I se'n anà a casa del senyor Joan, allí conferencià amb el baldat i amb tota delicadesa li proposà l'adquisició del fèretre.

—Es feta expressament per a vostè.

—No vull.

—Els xinos compren les caixes de viu en viu.

—No sóc xino.

—Què fem, doncs?

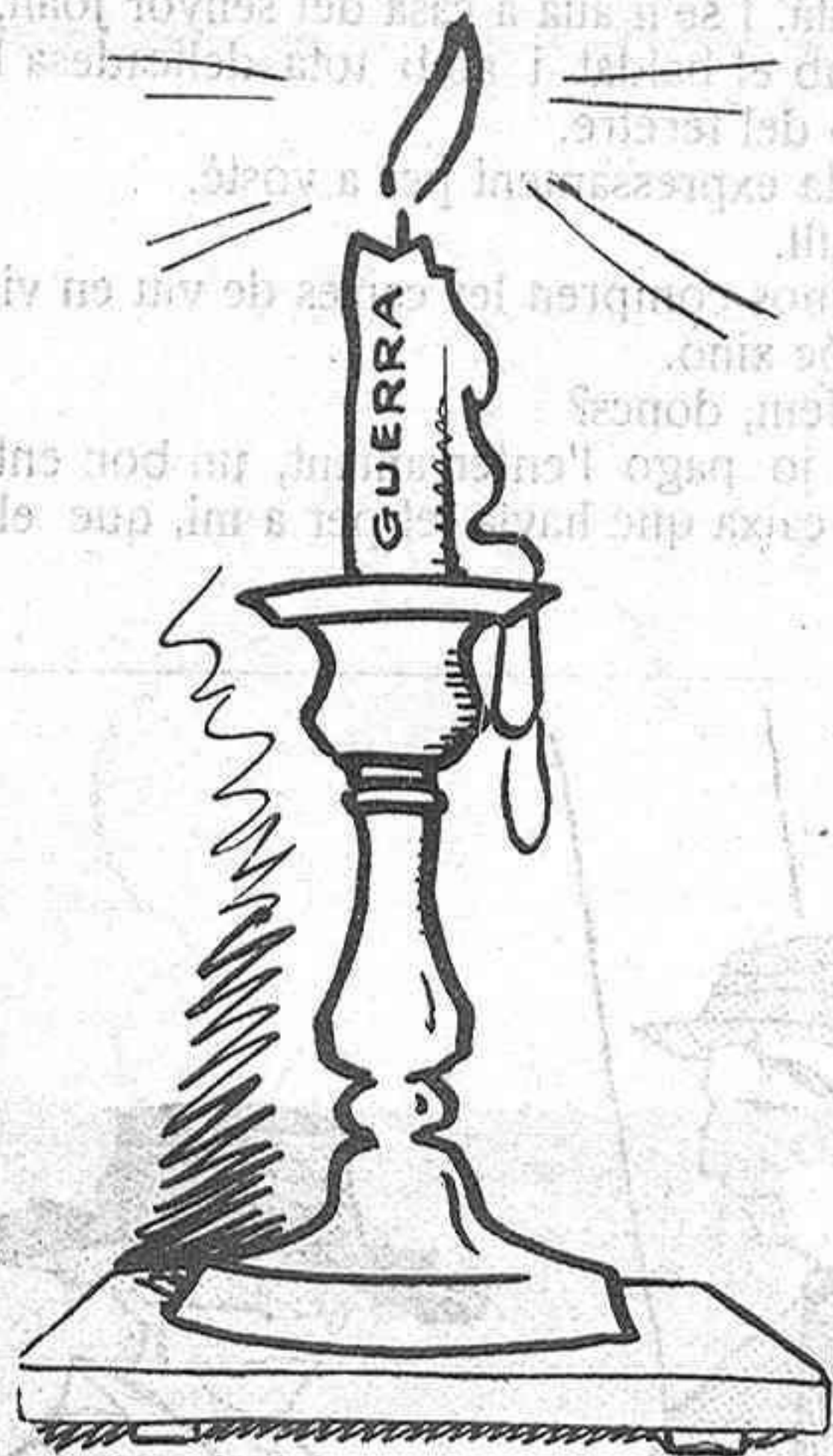
—Miri, jo pago l'enterrament, un bon enterrament; però, en la caixa que havia fet per a mi, que el portin al

—No sé què dir-te-hi. Avul estic trista; penso amb els difunts.

—Precisament, dona!... No geuen ells?... Doncs anem-se'n a geurel...

clot an ell. Ah! I si vosté vol encarregar-me'n una altra que faci la mateixa fi, tiri al dret, sab? tiri al dret.

—Mercès. M'hi pensaré.

Aixís fou solemnement enterrat En Matías en una caixa, admiració de tota l'encontrada.

Baralles

Entre els indígenes de l'illa daurada, segons els poetes, o de la calma, segons aquest altre poeta que es nomena i és En Rusiñol, corre una història xiroia, que els complau contar després de menjar-se les mai prou abominades sopes mallorquines i el pa sense sal i la sobresada feta amb pebre que no pica. (Fòra dels mosquits i l'Alomar, no pica res en sa illa.)

L'història a què ens referim és la d'un pagès que es desafià amb un porc a menjar figues. De moment semblava que el porc guanyaria; mentre l'indígena humà en menjava una, l'irracional se'n crosplia una dotzena... Però el porc no havia llegit *Xenius* i no sabia lo que era la santa insistència, en canvi el pagès, si no l'havia llegit, ho semblava. Resultat, que el porc quan ne tingué prou digué:

—Prou!

En canvi, el pagès, quan ne tingué prou, digué:

—Més.

I recordant que de mica en mica s'omple la pica, que moltes gotes fan un ciri i que si vols ésser bisbe fica-t'ho al cap, figa després de figa l'home anà menjant, menjant, i mentres el porc dormia descuidat, ell guanyà la posta per més de mitja portadora.

Perfectament. Es el cas que la santa insistència o tocuderia maleïda, que diria un altre, en l'història que vull contar-vos, no fou pas de part d'hom, ni de part de bestia (aquí podria exposar la teoria d'un conegut meu, segons el qual els pianos elèctrics, pianoles i consemblants no solament són besties, sinó males besties maleïdes) sinó d'un aparell sense ànima coneguda, ni propia ni deixada.

En Robert era un escriptor que prometia, que prometia de veres i que ja donava quelcom. No tenia despatx, no tenia biblioteca més que la Arús, no tenia res més que uns quants cèntims i posat a tenir d'escriure, es decidí a treballar en un bar, sobre la taula d'un bar, aguantant pacientment la concurrència del bar que, després de tot li servia de conill porquí, de bestia d'experiment, saben?

Un dia al bar portaren un piano d'aquests que moceguen sols. En Robert tenia encarregat un article per a la «Societat d'Atracció de Forasters», parlant de la Costa de Llevant, on devien detallar-se cales i platges, roques, illes Medes i pins descabellats.

Quan començava a escriure, el piano començà:

Costas las de Levante!

Playas las de Lloret!

Fumuda. Adéu article.

I si això hagués estat una vegada... Però, ca! Un dia i un altre dia la maquinària infernal trencava les oracions de l'escriptor, que a més de prometre molt, ja donava quelcom. *La Tempestad, Fox-trots, Poul-pourris, El serranito, Mi niña, La sardina de Garín, etc., etc.* abrussen, com llamps d'un Jove ofès, les quartilles del nostre amic.

Un jorn aquest perdé la paciència i clavà un doble entre cap i coll a l'instrument.

Com si res.

Vist el mal resultat, li pegà amb un tamboret.

Res.

Trencà els llums que l'adornaven.

Res.

Burxà en aquell ninxo de ficar les peces.

Alçà la tapadora i es feu a cops de puny amb ses dents blanques i negres.

Res.

Es dir, res no. L'amo del bar el feu agafar per boig. Mentre se l'enduien, el piano cantava:

Suona la trompa intrèpita

Vene o puritano forte.

El piano havia guanyat.

L'oncle Fermín

Quan En Joan i la Mercè estigueren ben casats, ben casats vol dir com Déu mana, tiràren molts confits a la quitxalla i ell donà una pesseta als escolans, passejaren per tot el poble seguits de la comitiva éssent saludats afectuosament pel veïnat sense excepció, car tant de com ella referent a lo d'honrats i treballadors no tenien qui els hi pasés la mà per la cara. Ningú se fixà tant en lo encarquerats que anaven, ella amb una cotilla que li arribava fins al sota barba i ell amb un parisien enmidonat que no li deixava fer el joc d'amunt i avall natural a la nou del coll.

Arribats a casa se serví un gran dinar presidit pel senyor rector, dinar en el qual se ficà l'olla gran dintre la xica i abans de que s'acabés, marit i molla s'esquitllaren i agafant un saquet de mà, pujàren a la tartana que en dues hores els portà a l'estació, on prengueren el tren que en altres quatre els conduí a Barcelona, gran ciutat a la que arribàren bastant astorats a les deü tocades i ben tocades, de la nit.

Feliçment l'oncle Fermín els esperava. L'oncle Fermín tenia molt renom al poble, se sabia d'ell que a Barcelona ocupava un lloc de molta responsabilitat i autoritat ensemps. Era ben plantat, de mirada dura pel blau, galtas blaves i un gran mostatxo blau. Després de les abraçades els ficà en un tramvia i els dugué a casa. Allí els oferí sopar, un bon sopar que ells quasi no tastaren perquè més necessitat i sobre tot ganes, tenien de llit que de viandes.

L'oncle Fermín comprenen't-ho els acompanya a sa cambra i al despedir-los els digué:

—Com que veig, referent a vosaltres, que la cosa va cansada i per ma part per obligacions del càrreg tinc de tocar a matines, aquí vos deixo la clau. Quan vos lleveu, podeu esmorzar que teca trobareu a l'armari i després tanqueu i carrer avall sortireu a la Rambla, allí en una botiga d'aquelles que hi ha a cada cantonada, amb tauletes, pregunteu per mí i vos ne daràn raó. Se'n diu *bar*. Entesos.

—Sí, oncle, grans mercès.

*
**

A l'endemà se llevàren, sortiren al carrer, preguntant arribàren a la Rambla i un cop allí topàren amb el *bar* immediatament. Ell begué aiguardent, ella moscatell, tot anava com una seda menys lo de trobar a l'oncle Fermín.

—Escolti, cambrer.

—Digui,

—Que ha vingut l'oncle Fermín?

—Qui?

—El nostre oncle, un de grans mostatxos, ens ha dit al *bar*.

—Quin *bar*?

—El *bar*.

—Ja, deu ésser el de l'altre cantonada.

I anaven seguint *bars* i anaven bevent aiguardent i moscatell.

Per fi En Joan al qual la beguda començava a *escalfar*, digué:

—Sabs què, Mercè?

—Què?

—Que el teu oncle ens ha pres per pagesos.

—Ho som.

—Vui dir que se'ns rifa, no'l trobem en lloc.

—Mira provem un altre *bar*.

—Provem i prou.

El resultat fou negatiu. En Joan aleshores exasperat digué:

—Ton oncle és un porc.

—El porc ets tu.

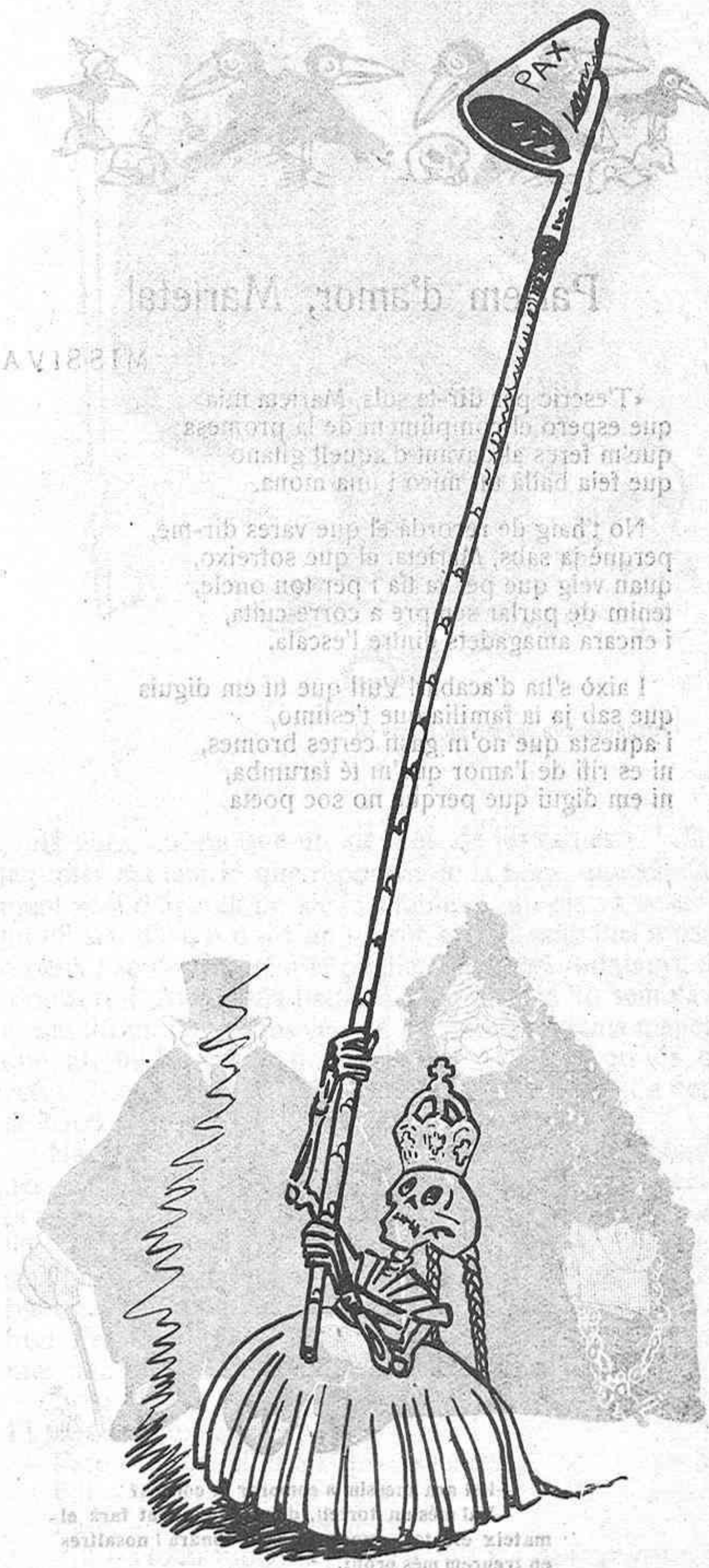
—Maleit-sia el dia en que'ns van casar.

—Aixís te reventessis.

Plaff! pam!

—Té!

—Pren aquesta.

Escàndol trencadica i els nuvis al quartelillo.

—*Que es esto?*

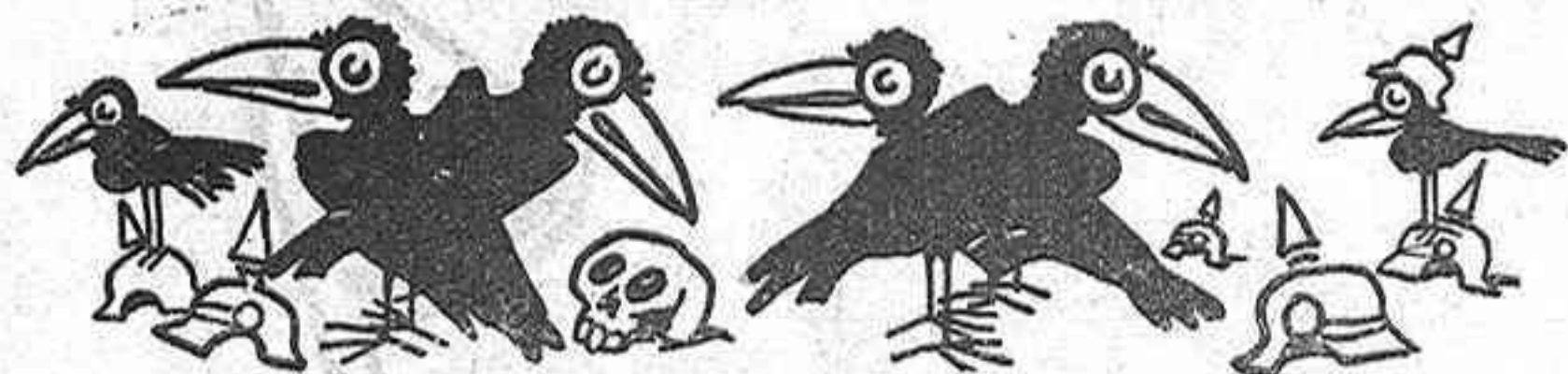
—*Mire, cabo Fermín, dos novios monas que se pegaron.*

—*Métalos al calabozo.*

I ja tenim als pobres nois a l'estaro, ell pervoca primer, ella després. Ell caigué dormit i com mort, ella volgué despertar-lo i el cregué difunt. Fou aleshores que desesperada cridà:

—*Oncle Fermín! Oncle Fermín! No'm deixeu.*

El cabo feu un bot i correu al calaboz. Allí neboda i nebot ell dormint i ella plorant. Els tragué fora i els consolà, però ells volien entornar-se'n. Sòrt que a la tarde els portà al cine.

Parlem d'amor, Marieta!

MISSIVA

«T'escric per dir-te sols, Marieta m'ia, que espero el compliment de la promesa que'm feres al davant d'aquell gitano que feia ballà un mico i una mona.

No t'haig de recordà el que vares dir-me, perquè ja sabs, Marieta, el que sofreixo, quan veig que per ta tía i per ton oncle, tenim de parlar sempre a corre-cuita, i encara amagadets dintre l'escala.

I això s'ha d'acabar! Vull que tu em diguis que sab ja ta familia que t'estimo, i aquesta que no'm gastis certes bromes, ni es rifi de l'amor que'm té tarumba, ni em digui que perquè no soc poeta

no só mereixedor de tu, m'aimia. Perquè si avui sols soc un trist manobre, demà pot-ser seré un gran-personatge.

Però... parlem d'amor, Marieta meva, d'amor, sempre d'amor, que ell em fa viure per a estimar, no sols a tu, Mariona, sinó a totes les noies que jo filo... Dispensa la franquesa amb que ara et parlo, prò el dir-ne la vritat no és cap mal vici.

Però... parlem d'amor, de l'amor nostre; d'aquell amor que sento nit i dia i que també tu el sents, segons ton pare ho explica a càl barber i an a la dòna que a casa vé els dijous a fer-hi feines!

Parlem d'amor, que mentres d'amor parlo, em sento transportat... en motocicle a les regions ardents californianes, o bé dintre d'un forn... de pa de Viena.

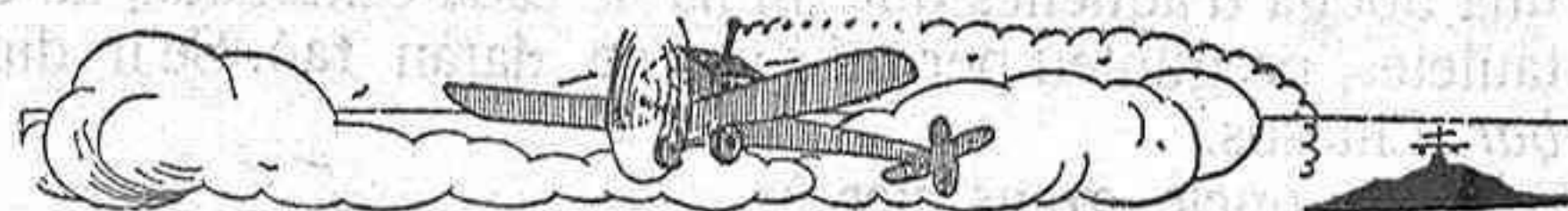
Parlem d'amor, sempre d'amor, Mariona! Parlem d'amor, que aquest sempre fa riure, ja que en amor a voltes es *fan frases* que no són altra cosa que ximplses.

Parlem... Mes no, guardem per a una altra hora parlar d'amor, que sento vení el pare, i si aquesta missiva m'arplega hi haurà repartició d'algunes pinyes en paga de l'amor que en ella et canto.

Ja parlarem d'amor una altra estona que'l pare sigui lluny, ben lluny de casa, puix ell no sab retòrica ni poètica, però sí sab cridar: —*Porteu les cordes!*, i amb elles a les mans, Marieta m'ia, *damunt dels meus ossets fa meravelles!*»

Per la copia,

VICENS ANDRÉS LLOBET

Bitllet d'ida y vuelta

El tren marxa calmós. En aquell compartiment sols hi van un capellà i un pagès. El sacerdot llegeix atentament en el seu breviari; el camperol, cansat de mirar el paisatge, que no li *diu* res, s'ha mig agegut en un recó i ha començat a fer-hi petar una bacaina.

De sobte s'obre la portella i apareix la figura trista del revisor. Saluda, i demana el bitllet al capellà. Aquest li entrega i l'altre el forada. (El bitllet, s'entén.) El pagès en aquells instants està al bò de la dormida, somniant de segur en la bona collita que's prepara o en les diades magnífiques que passarà a la ciutat. Però l'empleat del tren, que no pot endevinar els somnis, vol complir el seu deure i, naturalment, intenta despertar-lo. De primer, tustant-lo amb suavitat, després, cridant, i per últim, sacsejant-lo amb tota força. El rural obre els ulls a poc a poc, s'estira mandrosament i, tornant de mica en mica a la realitat, pregunta amb el tò més agre que troba:

—Bé, què voleu?

—I si ara anessim a comprar la corona?

—Val més un tortell, dòna. Embolicat farà el mateix efecte, mort tan se li donarà i nosaltres en treurem més profit.

—El bitllet, si és servit.
—I per això desperteu aixís a un home que havia agafat una dormideta que pot-ser hauria durat fins a Barcelona?

—Dispensi... però és la meva obligació.
—Està bé, home, està bé. Teniu...
Fica mà a una butxaca de les calces, i la retira sense trobar-hi res

—Maleït-siga! On és aquest cartró?
Engega un reneç, i palpa l'altra butxaca.

—Aquí tampoc...
Nova paraula lletja. El capellà comença a inquietar-se. El revisor no sab si riure o enfadar-se.

El pagès va exaltant-se per moments. Busca dins de la barretina, a la camisa, a les espadenyes, en el cistell, i sempre inútilment. A cada decepció, engega un reneç més recargolat. El sacerdot es va indignant i el revisor està a punt de perdre la paciència.

Per fi, després d'una bona estona, del plec més amagat de la faixa, en surt el bitllet. L'home fa un respir de satisfacció i clavant el mot més groixut de la serie, entrega el cartró a l'empleat. Aquest compleix la seva tasca i se'n va.

El capellà, molestat per les paraules del seu company de viatge, no pot resistir la temptació de predicar-lo. I, amb el tò més persuassiu, li comença:

—Hauríeu de comprendre, bon home, que per a trobar una cosa, no és necessari posar-se a renegar com un oriol, ofenent a Déu i al pròxim i rebaixant-vos vós mateix.

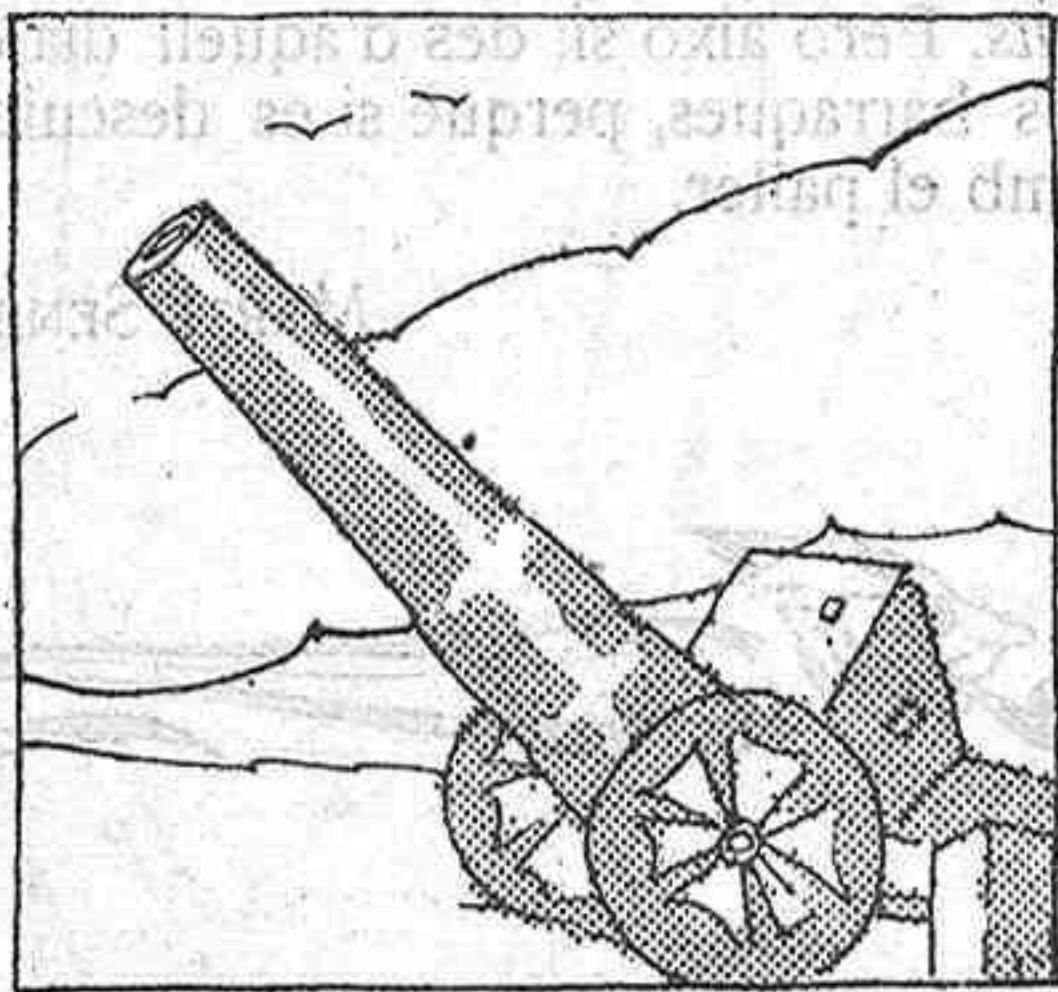
—Es veritat... Dispensi. Però quan un hom està enfadat, a vegades no sab lo que diu.

—Per això s'ha de tenir molt de compte en el parlar. Ara suposeu-vos que us passa qualsevol desgracia i us moriu. Doncs, resulta que a causa de les vostres blasfèmies aquest bitllet us pot portar a l'infern.

El pagès, sornaguer, somriu; es grata el cap, i respón amatent:

—Oh, això rai no m'amoïna pas; com que ja l'he comprat d'ida y vuelta!

JORDI CATALÀ

Tres fets d'En Pere Rosegó

En Pere Rosegó digué un dia: «El treballar cansa; deixem les eines i les terres i passem-nos per aquests camps de Déu, que pot-ser no ens cansarem ni de braços

ni de boca, encara que un xic més de les cames.» I dit i fet; mes era tant lo que reposava de la boca, que súbitament se li deixondí un xic la subtileza: un dia va vestir a un fill seu d'ós, li donà un garrot, el lligà amb una grossa cadena i se l'endugué a la poètica i formosa muntanya de Montserrat. Allí el feia ballar i, com que ja ho semblava el seu fill un ós, d'aquí vé que ho simulava d'una manera que no hi havia que donar voltes: resultava un ós de veres. (Les voltes les donava el seu fill mogut a cops de barra...)

No hauria pas guanyat, el bon Pere Rosegó, tants diners venent cols, com els que arreplegava en aquella beneïda muntanya. Mes la sort no dura sempre: el seu fill li feu una bestiesa, li demanava dos rals per cada peseta que guanyaven (això ¿veritat, lector, que no ho sembla una bestiesa?, haurem de dir allò: l'instint); però el bon Pere no volia donar-li—s'ho havia proposat—res més que no fossin garrotades...

Eren davant del Restaurant i sortien algunes persones. El pare li digué baixet a l'ós:

Pare.—Balla, fill meu, que hi ha gent.

Fill.—Vull els diners primer.

Pare.—Ja te'lz donaré després.

Fill.—No'm fumaràs pas, els vull ara desseguida.

El veritable porter del cementiri

anem

—On vols que't dugui, al Cementiri o a veure el Tenorio?

—Allà on te semblí que'ns hem de divertir més.

La gent era allà prop mateix. En Pere li pegà cop de barra i per aital impuls ballà de nou. Arreplegaren molts diners (sabia bramar molt bé; no sé si de goig o del dolor de les plantofades), i el fill digué:

Fill.—Vull els diners ara.

Pare.—Ja te'ls donaré després.

Fill.—Balla un xic tu, doncs; ja faré d'amo.

I es tregué la pell d'ós.

La gent se'n adonà i una pedregada es precipità sobre l'esquena dels dos captaires, i tot corrent via avall com un llamp deia el que feia d'ós:

—Deixe'm la pell, pare, que'm vull vestir d'ós, perquè aquests rocs em fan mal!...

I en les tenebres del «túnel» es fongueren ràpidament.

II

En Pere Rosegó i el seu fill venien de captar de les masies. El fill captava vestit de frare, i com sigui que hi hagué algún baillet que el conegué (—Això delz bailletz —deia En Pere—zón endimoniatz), arribà a casa seva tot masegat, de resultes d'una *palliça* que aquells braus

moços de pagès saben pegar (tantes nits que hi havia dormit a la *palliça* i mai li havia fet mal com aquell dia!) I deia an el seu pare:

—No resulta anar vestit de *fraila*...

Ve't-aquí que de resultes d'això el fill d'En Pere caigué malalt.

Un matí dormia com un boscall. El seu pare el cregué difunt, i tot seguit anà a avisar als capellans.

Quan aquests senyors arribaren a la porta de casa seva, preguntaren on era el mort i el bon Pere respongué calmosament, serenament:

—Ez a la vora del foc que'z menja lez zopez.

III

Vora d'un gros paller dormia dolçament el bon Pere Rosegó. Al seu entorn no s'hi sentia altre remor que cants de grills i d'algun tòtil... però sobre seu s'hi sentia un rimat soroll de xerrac, que tal volta seria que amb el marfil cremat de ses ungles esperverava la companyia...

De bon matí, abans d'eixir el sol, una grossa foguerada banyava d'or aquells camps, tal vegada per fer la vergonya a l'astre que dona vida al món. No era res més que, després d'haver encès el cigarret el bon Pere (aquí podríem dir-li mal Pere), tirà el misto i pegà foc al paller.

Ja el tenim al Tribunal de Berga.

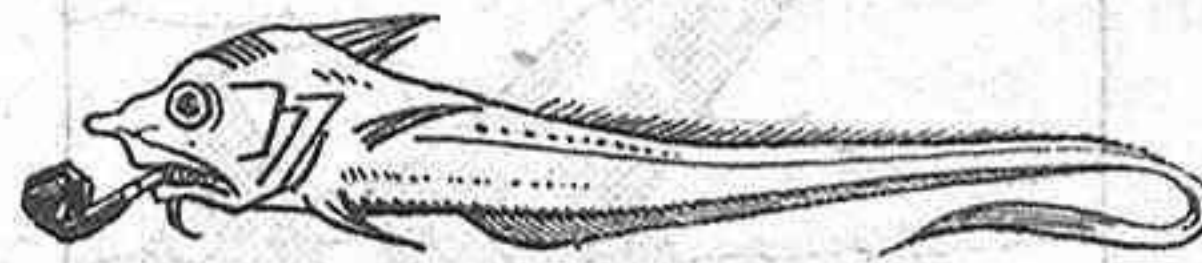
Senyor Jutge.—Per haver cremat el paller li surten tres mesos i un dia de presó al Pere Rosegó.

Pere.—Zembla mentida que per un mizto em fiquin tres mesos a la prezó... per un zol mizto!...

El Jurat no pogué més i el perdonà.

I sortia de Berga triomfant cap a gaudir altra volta dels bons aires del camp, que sense treballar són més *reconfortants*. Però això sí: des d'aquell dia dormia sempre per les barraques, perquè si es descuida es crema ensemps amb el paller.

MARTÍ SENBRASEMBRADA

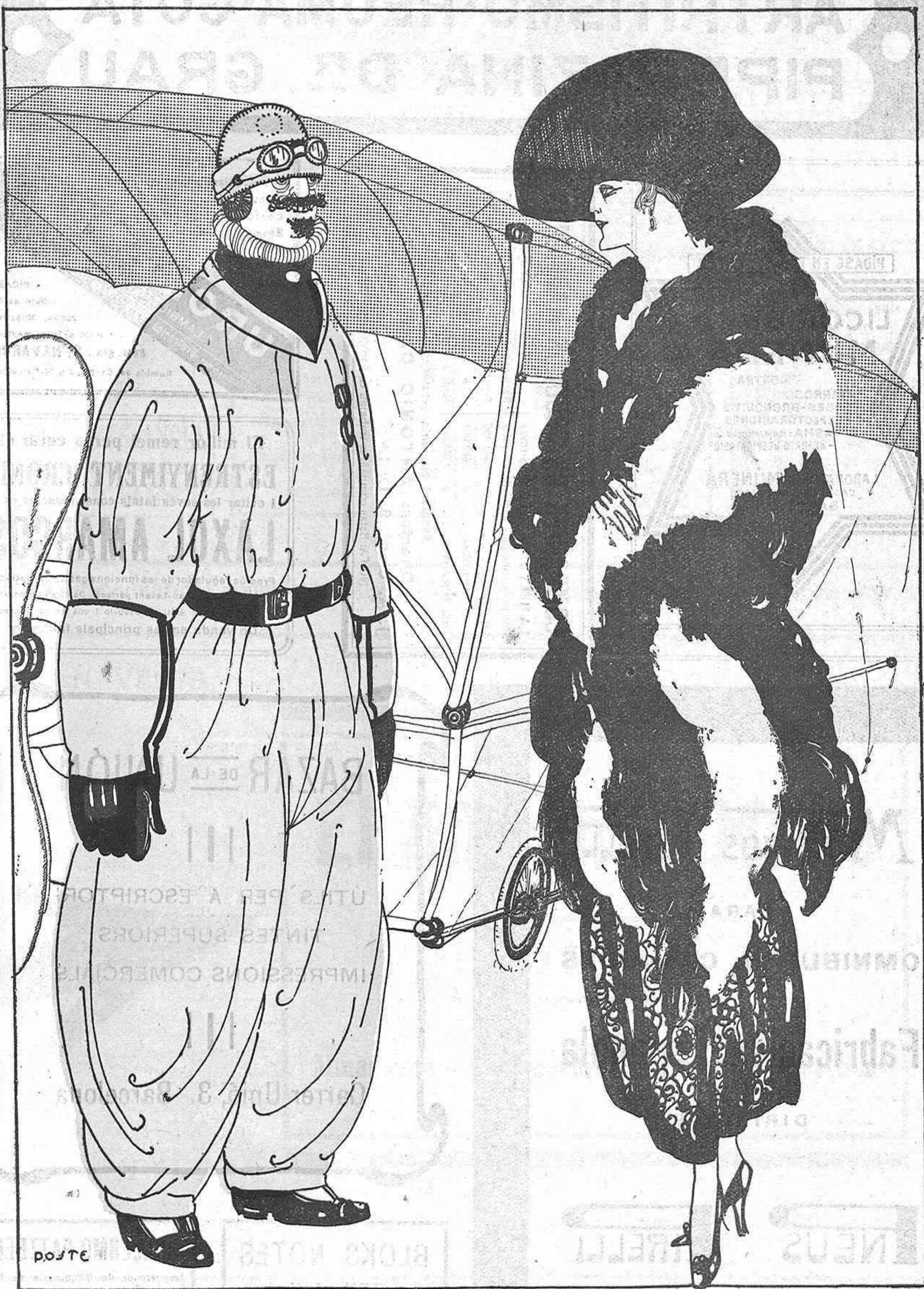
ACUDIT

An En Paludaries se l'acusa de haver intentat envenenar lentament amb arsènic a la seva sogra. Però, aquesta, que abans era anèmica, a causa de l'arsènic a petites dosis, ha anat engreixant-se i es presenta al Tribunal feta una torre.

En Faludaries, l'acusat, defensant-se:

—Ja la veuen, la víctima!... Està que petal... Si d'alguna cosa sóc culpable, és de haver exercit ilegalment la medicina.

— Jo el que veig és que's maten molt sovint, els aviadors.
— Sempre s'exagera! Una vegada cada un i prou, senyoreta.

ARTRITISMO · REUMA · GOTA PIPERAZINA D. GRAU

PIDASE EN TODAS PARTES

LICOR BREA MÚNERA

CONTRA

- CATARROS
- TOSES-BRONQUITIS
- EXPECTORACIONES
- ASMA Y DEMAS AFECCIONES DEL
- APARATO RESPIRATORIO

LABORATORIO MÚNERA
CASA FUNDADA EN 1875
BARCELONA

COMPAÑÍAS DE SEGUROS MARÍTIMOS

LA HELVETIA - San Gali (Suiza)	ITALIA (Genova)
Compañía Anónima fundada en 1858	Sociedad Anónima fundada en 1782
Capital social . . . . . Fr. 10.000.000	Capital social . . . . . Liras 8.000.000
>> desembolsado 2.000.000	>> desembolsado 1.000.000
Fondo de reserva 2.053.300	Fondo de reserva 2.000.000

Sucursal española establecida en 1883

Director: ANTONIO CALCAGNO **BARCELONA**

J. A. Clavé, 9, 1.º 1.ª

NOTA: Estas compañías trabajan en España mancomunadas

El mejor disolvente de los uratos
Asepsia de las vías urinarias
Cálculos nefríticos
Reuma articular
Nefritis
Tifus
Gota

UROMETINA

LAMBIOTTE HERMANOS
Sintomas: Iridotropina - Hexamelleno tetramina Formina

PIDASE
folleto expli-
cativo. Muestras
a los señores médicos
Agto. gen.: **S. NAVARRO**
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

El millor remei per a curar el
ESTRENYIMENT CRONIC
I evitar les seves fatals conseqüències és el
LAXOL AMARGOS

Preciós regulador de les funcions gastro-intestinals
Purgant vegetal suau-Laxant perfecte-Depuratiu sens rival
27 anys de gran èxit. - Proveu-lo i vos en convencereu
De venda en les principals farmacies

MACIZOS PIRELLI

PARA

OMNIBUS Y CAMIONES

Fabricación Española

DIRIGIRSE
A

PNEUS PIRELLI

RONDA UNIVERSIDAD, 31

BAZAR DE LA UNIÓN

III

ÚTILS PER A ESCRIPTORI
TINTES SUPERIORS
IMPRESSIONS COMERCIALS

III

Carrer Unió, 3. Barcelona

BLOKS NOTES
a DEU cèntims

**BAZAR UNIÓN :: Unió, 3
BARCELONA**

GUILLERMO PATTBERG

Importador de Maquinaria de toda
clase, Hierro, etc. :: Fabricante
de Guarniciones para Oardas

Teléfono 634 - Direc. tel.: Pattberg
Cortes, 649, ent.º **BARCELONA**

Polvos de Arroz Pierrrot

Nuevo encanto y eterna lozania, dones de MYRURGIA

**CALÇATS FINS
I ECONÒMICS
DE TOTA MENA**

**LA FRANCO ESPAÑOLA
ESCUDELLERS, 25
BARCELONA**

MENSAJERO BARCELONÉS

ESCRIPTORI PÚBLIC

S'admeten cartes en llista

Repartiment de cartes, circulars, esqueles i petits paquets

Avisant-nos per telèfon es passen a recollir a domicili, cartes i petits paquets per a on convingui

Places del Beat Oriol
i del Pi, núm. 10
TELÈFON A 4499

ESTEVE RIERA
Confiter i Pastisser

Pa de luxe

**RAMBLA D CANALETES 911
TELÈFON. A. 2766
BARCELONA**

Refectorium

Brasserie

Pâtisserie

Grilleries

Rambla del Mig, 36-38
:: Telèfon A 4646 ::

**Antoni López, llibreter, Rambla del Mig, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: apar. n.º 2
TELÈFONO 4115**

EN VENTA

El Año en la Mano

1918

Almanaque - enciclopedia de la vida práctica

Edición económica 1'50 pesetas

Edición de lujo 2 00 pesetas

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos, si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

SI TOSEIS TOMEIS LAS PASTILLAS
KAMAMA

MIQUER